

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

LIKOVNA TEORIJA

Srednje splošno izobraževanje

Umetniška gimnazija - likovna smer

Umetniška gimnazija s slovenskim učnim
jezikom na narodno mešanem območju v
slovenski Istri - likovna smer

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: likovna teorija

Izobraževalni program umetniške gimnazije - likovna smer, izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri:

obvezni predmet (210 ur)

maturitetni standard (280 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Aleksandra Dolenc Gojević, Gimnazija Velenje; Andreja Džakušič, Gimnazija Celje - Center; Darko Golija, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru; Svetlana Jakimovska Rodić, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; dr. Luka Jančič, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Damijan Kracina, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; Marko Krumberger, Gimnazija Nova Gorica; Jure Markota, Gimnazija Velenje; Nika Oblak, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo; Karel Plemenitaš, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Maja Rak, Gimnazija Celje - Center; Peter Rau, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; dr. Jurij Selan, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani; mag. Apolonija Simon, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Mojca Šmit, Gimnazija Celje - Center; Nataša Tajnik Stupar, Gimnazija Velenje

JEZIKOVNI PREGLED: Nina Žitko Pucer

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/ucni_nacrti/2026/un-dp-likovna-teorija_um_lik-um_si_lik.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID **251399427**

ISBN 978-961-03-1193-5 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 245. seji, dne 19. 6. 2025, določil učni načrt likovna teorija za izobraževalni program umetniške gimnazije (likovna smer) in izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri (likovna smer).

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 245. seji, dne 19. 6. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu likovna teorija za izobraževalni program umetniške gimnazije (likovna smer) in izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri (likovna smer).

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno
Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi illisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari valent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti commihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusclisita dolorrym volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
- I:** *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
- I:** *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagmam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
- O:** Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- Ut fuga. Nemperum fuga.**
- Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- Omnim ut doluptur, quam consequ.
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- ☐ laborerat voluptiurem
- ☐ veligna tessint
- ☐ laborerat voluptiurem
- ☐ veligna tessint
- ☐ veligna tessint
- ☐ laborerat voluptiurem
- ☐ veligna tessint

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

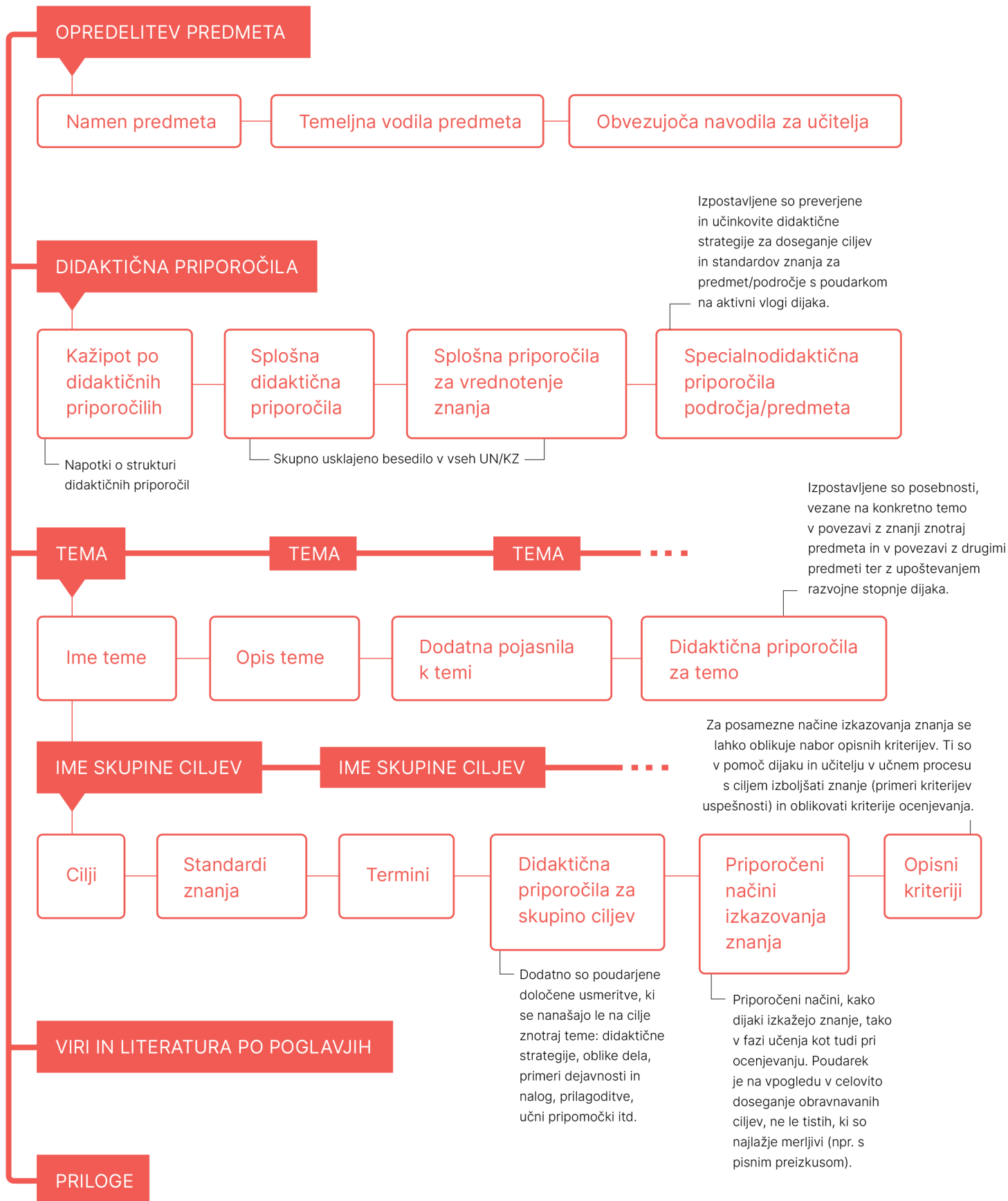
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA.....	9	Prostorski ključji	59
Namen predmeta.....	9	SINTAKSA LIKOVNE KOMPOZICIJE	61
Temeljna vodila predmeta	9	Orisana likovna prvina ploskev	62
Obvezujoča navodila za učitelje	10	Pojem, vrste in načela likovne kompozicije ..	65
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	11	Odnos med likovnimi prvinami, likovnimi spremenljivkami in kompozicijskimi elementi	67
Kažipot po didaktičnih priporočilih	11	Temeljni principi zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji	69
Splošna didaktična priporočila	11	Polje sil v formatu in iz njega izhajajoče likovne regulative.....	71
Splošna priporočila za vrednotenje znanja ...	13	Principi na temelju polja sil v formatu.....	72
Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta	14	VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH	74
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	18	Didaktična priporočila	74
UVOD V LIKOVNO TEORIJU	19	PRILOGE	75
Likovni jezik kot predmet likovne teorije	21		
Vloga likovne teorije v likovni praksi	23		
Likovna področja (panoge likovne umetnosti) in njihovi medsebojni odnosi	25		
Odnos med vizualnim in likovnim	27		
Likovnost kot oblika komunikacije (likovna semiotika).....	29		
LIKOVNA FOTOLOGIJA (ORISNE LIKOVNE PRVINE)	31		
Generativna shema temeljnih likovnih prvin	32		
Likovna prvina svetlo-temno	35		
Likovna prvina barva: Psihofiziologija barvnega doživljanja	37		
Likovna prvina barva: Barvna sistematika	39		
Likovna prvina barva: Barvni kontrasti	42		
Likovna prvina barva: Komponiranje barv	44		
Likovna prvina točka	46		
Likovna prvina linija	48		
LIKOVNA MORFOLOGIJA (LIKOVNO OBLIKOSLOVJE).....	50		
Orisana likovna prvina oblika	51		
Likovne spremenljivke (variable).....	54		
SINTAKSA LIKOVNEGA PROSTORA	56		
Orisana likovna prvina prostor	57		

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Likovna teorija je predmet, pri katerem dijak¹ ob lastnem likovnem prakticiranju spoznava zakonitosti likovnega jezika, ki so skupne vsem področjem likovne umetnosti: risbi, slikarstvu, kiparstvu, grafiki, oblikovanju, arhitekturi itd. Dijak s pomočjo lastne prakse in likovnoteoretske literature spoznava in raziskuje zakonitosti likovnih prvin (likovne fotologije), oblik (likovne morfologije) in barv (barvna teorija) ter likovnega prostora in kompozicije (likovna sintaksa). Ob tem proučuje zgradbo likovnih del in zakonitosti njihovega doživanja in doživljanja z različnih vidikov: fizikalnega, fiziološkega, psihološkega itd.

Dijak znotraj likovne teorije na področju likovne fotologije spozna, da so vsem področjem likovne ustvarjalnosti skupna enaka izhodišča likovnega jezika, to so likovne izrazne prvine: svetlo-temno, barva, točka, linija, oblika, ploskev in prostor. Pri tem se z likovnim ustvarjanjem poglobljeno seznanja z medsebojnimi odvisnostmi likovnih prvin in njihovo vlogo v kompoziciji. Na področju likovne morfologije dijak ob ustvarjalnem likovnem delu proučuje nastanek, spreminjanje in lastnosti oblik v naravi in likovni ustvarjalnosti. Spoznava likovne spremenljivke (velikost, smer, likovno težo, število, gostoto, položaj in teksturo) in njihovo interaktivno vlogo v organizaciji kompozicije. V okviru likovne morfologije dijak spoznava in razbira tudi različne morfološke značilnosti slogov in avtorskih poetik, ki jih zna tudi ozaveščeno uporabljati v lastnih likovnih delih. V okviru barvne teorije se dijak seznani s temeljnimi zakonitostmi zaznavanja in uporabe barv: od psihofizioloških zakonitosti zaznavanja barv, barvne sistematike, do barvnih kontrastov, barvnih akordov in barvnih harmonij. V odnosu do sintakse likovnega prostora dijak spoznava različne načine gradnje prostora (prostorske ključne). Na področju sintakse likovne kompozicije se dijak seznanja z različnimi vrstami kompozicij (prosto oziroma nevezano kompozicijo, pasovno vezano, centralno, diagonalno, krožno in razpršeno) in kompozicijskimi principi. Pri tem s pomočjo formalne likovne analize razčlenjuje skrite geometrijske strukture kompozicij ter spoznava načela likovnega reda (proporc, ravnovesje, ritem, kontrast, dominacija, harmonija, enotnost likovnega reda).

¹ V tem učnem načrtu izraz dijak velja enakovredno za dijaka in dijakinjo. Enako velja izraz učitelj enakovredno za učitelje in učiteljice.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Dijak pri likovni teoriji spoznava univerzalno vlogo likovnega jezika kot oblike komunikacije. Prav zaradi globalne vloge likovnega jezika, ki postavlja vsa področja likovne ustvarjalnosti na skupni imenovalec, pravimo likovni teoriji tudi gramatika likovnega izražanja oz. likovna slovnica. S spoznavanjem temeljnih zakonitosti in principov

likovne ustvarjalnosti predmet likovna teorija torej omogoča dijaku razvijanje lastne likovne ustvarjalnosti in zmožnosti razumevanja likovnih del z najrazličnejših likovnih področij. Znotraj vsebin predmeta likovna teorija dijak tako rešuje različne likovne probleme v raznih likovnih tehnikah, ki jih lahko izrazi v raznovrstnih likovnih rešitvah. Predmet likovna teorija je ključni povezovalni strokovni predmet na umetniški gimnaziji likovne smeri, ki na skupni temelj postavlja preostale likovne predmete in področja. S tem dijaki pri predmetu likovna teorija razvijajo svoj likovni ustvarjalni talent v humanističnem duhu. Zato ima predmet likovna teorija korelacije z vsemi likovnimi predmeti v programu umetniške gimnazije – likovna smer: z risanjem in slikanjem, s predstavitvenimi tehnikami, z bivalno kulturo, z ohranjanjem in varstvom dediščine, s kiparstvom, z zgodovino umetnosti, pa tudi s splošnoizobraževalnimi predmeti: biologijo, matematiko, fiziko, slovenskim jezikom in književnostjo, tujimi jeziki, psihologijo, zgodovino itd. Korelacije pa ima tudi s predmeti na strokovnih smereh srednjih šol, kot na primer s fotografijo, grafičnim oblikovanjem, oblikovanjem uporabnih predmetov in modnim oblikovanjem.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Likovnoteoretska znanja in gramatiko likovnega jezika dijak spoznava, razumeva in ustvarjalno raziskuje ob lastni likovni praksi. Bistvo predmeta likovne teorije je povezovanje teoretskega znanja in likovnega praktičnega izkustva, zato mora delo pri predmetu obvezno potekati s praktičnimi vajami, ki morajo biti z različnih likovnih področij. Ob tem se dijaki seznajajo tudi z različnimi materialnimi izraznimi sredstvi (materiali, tehnike), ki so pogoj likovne produkcije.

V digitalni dobi 21. stoletja so dijaki neprenehoma izpostavljeni digitalnim dražljajem, zato spontano razvijajo svoje digitalne kompetence in se prilagajajo sodobnemu razvoju. Po drugi strani pa se določene temeljne kognitivne zmožnosti dijakov, vezane na ročne spretnosti in fizični stik s svetom, izgubljajo in degradirajo.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifične.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike

didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih preišči, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju,

reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;

- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljnih učnega načrta in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

V digitalni dobi 21. stoletja so dijaki neprenehoma izpostavljeni digitalnim dražljajem, zato samodejno razvijajo digitalno kompetentnost in se prilagajajo sodobnemu razvoju. Po drugi strani pa se določene temeljne kognitivne zmožnosti dijakov, vezane na ročne spretnosti in fizični stik s svetom, izgubljajo in degradirajo. Zato morajo šola in učitelji skrbeti predvsem za razvoj in ohranjanje tistih ročnih spretnosti in analognih likovnih tehnik, ki krepijo neposredni stik s svetom in plemenitijo kognitivne zmožnosti dijakov. Znotraj predmeta

likovna teorija tako dijaki rešujejo različne likovne probleme »s svojimi rokami« in krepijo svoje likovne kompetence ob korekturah in postopnem razvijanju lastnih idej. Za razumevanje, ustvarjanje in vrednotenje likovnih problemov so tradicionalne likovne tehnike in veščine najboljše izhodišče in predpogoj za nadaljnji razvoj in opolnomočeno delovanje (tudi) v digitalnem okolju.

Pouk pri likovni teoriji se v vsebinskem smislu stopnjuje od enostavnega h kompleksnejšemu. Z vidika strukture likovnega jezika to pomeni, da se likovni jezik nadgrajuje od fotološke ravni preko morfološke k likovni sintaksi. Zato se ravni likovnega jezika okvirno pokrivajo tudi z letniki v gimnazijskem programu. Prvi letnik je namenjen predvsem področju likovne fotologije, drugi likovni morfologiji, tretji in četrti pa likovnemu prostoru in likovni kompoziciji. Ob tem pa je treba poudariti, da so likovne prvine osnova vsake likovne kompozicije, zato o njih ne moremo nič smiselnega povedati, če sočasno ne opozarjamo tudi na oblike, likovne spremenljivke, prostor in kompozicijo. Učitelj zato vsebine s posameznih ravni likovnega jezika (npr. likovne prvine) vselej obravnava v interakciji z vsebinami na preostalih ravneh od enostavnega h kompleksnejšemu. Prva tema *Uvod v likovni jezik* pa daje kontekst in likovno jezikovni okvir vsem preostalim temam, zato ni vezana zgolj na posamezen letnik, temveč se smiselno nadgrajuje v vseh letnikih.

Taksonomske stopnje (šest stopenj po Bloomovi taksonomiji) so v učnem načrtu za likovno teorijo strnjeno poenostavljene v tri glavne kategorije ciljev. Te povezujejo vse taksonomske stopnje, ki jih učitelj in dijak samodejno identificirata in povežeta z nekim standardom znanja: poznavanje (1. taksonomska stopnja); razumevanje z analizo in utemeljitvijo (2., 4. in 5. taksonomska stopnja); uporaba z ustvarjanjem (3. in 6. taksonomska stopnja).

Za tako poenostavitev taksonomskih stopenj v tri kategorije ciljev smo se snovalci učnega načrta odločili, ker se nižje in višje stopnje v Bloomovi taksonomiji logično nadgrajujejo in povezujejo. Poznavanje je pogoj za razumevanje, analizo in sintezo, vse skupaj pa vodi v ustvarjalno uporabo znanja v praksi, ki je končni cilj likovne teorije. Poznavanje in razumevanje torej omogočata analizo likovnih del na osnovi strukture likovnega jezika, tj. analizo formalne zgradbe likovnih del (formalno likovno analizo). Najvišji cilj pa je ustvarjalna sinteza ali artikulacija v nove smiselne likovne celote. Ustvarjalna uporaba znanja pri tem zaobsega dva vidika, interpretativnega in likovnopraktičnega. Končni cilj likovne teorije je namreč na ustvarjalni ravni dvojen: prvič, da zna dijak s pomočjo formalne likovne analize ustvarjalno interpretirati katerokoli likovno delo (in tudi vrednotiti svoje lastno delo), in drugič, da je dijak sposoben likovne zakonitosti kreativno uporabiti pri svoji likovni praksi.

Na tak poenostavljen način so taksonomske stopnje strukturirane tudi pri predmetu likovna teorija na maturi v maturitetnem izpitnem katalogu.

Glede na tri kategorije taksonomskih stopenj učitelj preverja likovnoteoretsko znanje in razumevanje ustno ali pisno, ustvarjalno zmožnost uporabe znanja pa s formalno analizo in likovno prakso. Pri tem učitelj likovno prakso smiselno načrtuje kot vaje (kratke naloge, pri katerih dijaki na licu mesta urijo koncipiranje in iskanje rešitve danega likovnega problema), kot končne likovne izdelke ali kot interdisciplinarno projektno delo (pri čemer se v okviru likovne naloge lahko poveže več dijakov). Pouk lahko poteka kombinirano, torej frontalno, individualno in tudi v skupinah. Učitelj lahko določene vsebine obravnava tudi s povezovanjem z okoljem. Na primer z obiskom razstav (aktualnih razstav in stalnih zbirk), sodelovanjem na natečajih, s strokovnimi ekskurzijami in z udeležbo na drugih aktualnih dogodkih z likovno vsebino.

Učitelj pri načrtovanju ciljev likovne teorije udejanja tudi skupne cilje petih področij. Področje jezik, državljanstvo, kultura in umetnost je tesno povezano z likovno teorijo, saj je likovna teorija gramatika likovnega jezika, ki jo je mogoče ponazarjati na primerih likovnih del iz slovenske kulturne dediščine in umetnosti. Področje digitalnih kompetentnosti se umešča v likovno teorijo v okviru likovnih tehnik, kjer lahko digitalna orodja dopolnjujejo (ne nadomestijo!) klasične likovne tehnike. Področje zdravja in dobrobiti razvija pozitiven odnos do sebe in sveta, stik z lastnimi čustvenimi in socialnimi veščinami ter sprejemanje drugačnosti in različnih pogledov (vrednotenja likovnih del, timskega dela, projektnega likovnega dela v razredu, namenjenega spoznavanju samega sebe ali aktualnih družbenih vprašanj ipd.). Cilje trajnostnega razvoja je pri likovni teoriji mogoče načrtovati na različnih ravneh poučevanja (materialna ali vsebinska priprava, organizacija učilnice, medosebni odnosi ipd.). V okviru trajnostnega razvoja se lahko vključujejo trajnostni likovni materiali (oblikovanje v naravnem prostoru z naravnimi materiali, ponovna uporaba likovnih materialov, umeščanje reciklaže v likovno oblikovanje ipd.). Cilje podjetnosti se pri likovni teoriji uresničuje, tako da dijak ustvarja likovne rešitve, ki zahtevajo odziv in uporabo javnosti oz. naročnikov (priprava in odprtje likovne razstave ali dogodka, oblikovanje publikacij, oblikovanje uporabnih predmetov ipd.).

Delo učitelja pri likovni teoriji je naravnano k individualnim korekturam in prilagajanju nalog posameznemu dijaku, zato mora biti sposoben sočasnega vživljanja v različne likovne naloge dijakov in jim nakazovati razvojno pot. Naloga učitelja je, da spremlja dijaka individualno, spodbuja njegovo ustvarjalnost, domišljijo in inovativnost. Učitelj skrbi za motivacijo dijaka tako, da načrtuje problemske situacije, v katerih dijak razvija ustvarjalno mišljenje in občuti zadovoljstvo ob lastni likovni praksi. Dijak pri miselnih in ustvarjalnih procesih napreduje tako, da k nalogam pristopa problemsko: od skic, ki jih selektivno izbira skupaj z učiteljem, do končne rešitve.

Dijak lahko izkaže svoje znanje na različne načine. Glede na naravo predmeta likovna teorija, pri katerem se povezuje teorija in likovna praksa, dijak lahko izkaže svoje znanje v: likovnem izdelku ali likovni mapi, zagovoru lastnega izdelka, likovni analizi umetnine ali likovnega izdelka, likovni skicirki ali vizualnem dnevniku, okviru samostojne ali skupinske projektne naloge, poročilu dela, ustni ali pisni obliki skozi proces dela in drugih oblikah.

Pri likovnih izdelkih učitelj ocenjuje ustvarjalnost, upoštevanje likovnoteoretskih zahtev naloge, tehnično izvedbo naloge in sposobnost likovnoteoretskega zagovora (formalne likovne analize). Učitelj sproti preverja delo, razumevanje in dosežene rezultate od idejne zasnove do izvedbe likovne naloge.

Pri zagotavljanju ciljev predmeta likovna teorija učitelj potrebuje primerno opremljeno učilnico in ustrezne materialne pogoje za izvedbo predmeta. Priporoča se svetla (naravna svetloba) in zračna učilnica z možnostjo zatemnitve, magnetna tabla, računalnik in projektor, večje odtočno korito z več pipami, večje delovne površine za dijake, omare za shranjevanje likovnih materialov in likovnih potrebščin, premični predalnik za sušenje risarskih, slikarskih in grafičnih del, kovinski predalnik za arhiviranje likovnih del, grafična stiskalnica za visoki in globoki tisk, delovni pulti in demonstracijska miza na kolescih ipd. Priporočljiva je tudi delitev na skupine, saj omogoča fleksibilen urnik in bolj individualizirano delo.

V primerno opremljeni učilnici se lahko zagotovi izvrševanje namena predmeta likovna teorija, ki zahteva vključevanje raznovrstnih likovnih področij in tehnik. Nekatera likovna področja in tehnike nimajo svojega predmeta (npr. grafika, grafično oblikovanje ipd.) ali pa jih pri drugih predmetih ni mogoče dovolj poglobljeno spoznati in raziskati.

V učnem načrtu so nekateri cilji zapisani ležeče in nekateri standardi znanja krepko. Ležeče so zapisani cilji in vsebine, ki so dodatni in sovpadajo s predmetom likovna teorija na maturi. Učitelj te cilje torej obravnava pri pripravi na maturo. Krepko so zapisani minimalni standardi znanja.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

UVOD V LIKOVNO TEORIJU

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema *Uvod v likovno teorijo* obravnava pet skupin ciljev, ki pojasnijo naravo likovnosti in vlogo likovne teorije. Znotraj skupine ciljev *Likovni jezik kot predmet likovne teorije* dijak spozna jezikovno naravo likovnosti, členjenje ter strukturo likovnega jezika, in vlogo likovne teorije kot gramatike likovnega izražanja. Skupina ciljev *Vloga likovne teorije v likovni praksi* predstavi, da likovna teorija ni sama sebi namen, pač pa je pomembna v likovni interpretativni praksi in likovni ustvarjalni praksi. Skupina ciljev *Likovna področja in njihovi medsebojni odnosi* obravnava različna področja likovnega ustvarjanja (likovna področja) ter likovno teorijo kot skupni imenoalec vseh likovnih področij. Skupina ciljev *Odnos med vizualnim in likovnim* obravnava izhodišče likovnosti v vizualni zaznavi. Zadnja skupina ciljev *Likovnost kot oblika komunikacije (likovna semiotika)* obravnava znakovno naravo likovnega izražanja in komunikacijske vidike likovnih del.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema *Uvod v likovno teorijo* ni vezana na letnik (npr. prvi letnik), pač pa je tema, ki ponudi dijaku sistematičen vpogled v naravo likovne teorije in likovnega jezika. Dijak jo usvoji po koncu vseh štirih let, kar pomeni, da jo mora učitelj postopoma, glede na zmožnost in zrelost dijakov, ustrezno nadgrajevati skozi vsa štiri leta. Ob tem učitelj kompleksnost stopnjuje od bolj enostavnega k bolj kompleksnemu.

Bolj podrobna vsebinska struktura znotraj skupin ciljev pri temi *Uvod v likovno teorijo* je naslednja.

Znotraj skupine ciljev *Likovni jezik kot predmet likovne teorije* dijak spozna jezikovno naravo likovnosti, členjenje ter strukturo likovnega jezika, in vlogo likovne teorije kot gramatike likovnega izražanja. Seznani se s področji likovne teorije glede na naravo likovnega jezika (likovna fotologija, likovna morfologija, likovna sintaksa, likovna semiotika) in spozna likovno teorijo kot temelj vsem področjem likovne ustvarjalnosti. Prav tako spozna kratek pregled zgodovinskega razvoja likovne teorije kot vede in pomembne avtorje s področja likovne teorije in njihova besedila (npr. Johannes Itten, Josef Albers, Paul Klee, Wassily Kandinsky itd.). Z likovnim jezikom kot predmetom likovne teorije se dijak osnovno seznani v prvem letniku, poglobljeno obravnavanje pa je priporočeno v višjih letnikih.

Skupina ciljev *Vloga likovne teorije v likovni praksi* predstavi, da likovna teorija ni sama sebi namen, pač pa je pomembna za likovno prakso, pri čemer obravnava dve vlogi, ki ju ima likovna teorija v likovni praksi: v likovni interpretativni praksi in likovni ustvarjalni praksi. Dijak spozna odnos med likovno teorijo in likovno prakso ter se nauči uporabljati temeljno interpretativno orodje likovne teorije, to je metodo formalne likovne analize. Dijak metodo formalne likovne analize spozna v prvem letniku in jo nadgrajuje v višjih letnikih, pri vsakem tematskem sklopu.

Skupina ciljev *Likovna področja in njihovi medsebojni odnosi* obravnava različna področja likovnega ustvarjanja (likovna področja) ter likovno teorijo kot skupni imenoalec vseh likovnih področij. Učitelj naredi pregled področij likovne ustvarjalnosti in njihovih elementarnih terminologij (risanje, slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umetniška grafika, grafično oblikovanje, industrijsko oblikovanje, modno oblikovanje, scenografija, kostumografija, ...), utemelji delitev na primarna (glavna, klasična, temeljna) in sekundarna likovna področja, seznani dijake z različnimi likovnimi tehnikami ter posebnosti in medsebojne povezave likovnih področij. Dijak se prav tako nauči kritično vrednotiti sodobna področja v umetnosti (npr. umetnost umetne inteligence ipd.). Dijak spozna risbo tudi kot osnovo razvoja pisave. Ta skupina ciljev je osnovna, zato se jo obravnava v prvem letniku, prav tako pa se z likovnimi področji povezujejo tudi obravnavane teme v višjih letnikih.

Skupina ciljev *Odnos med vizualnim in likovnim* obravnava izhodišče likovnosti v vizualni zaznavi. Obravnava čute, ki omogočajo zaznavanje in ustvarjanje likovnih del (likovni čuti), osnove psihofiziologije vidnega zaznavanja, odnos med gledati in videti ter odnos med vizualnim in likovnim mišljenjem. Prav tako spozna stalnice v vidnem zaznavanju ali zaznavne konstante, odnos med videzom oblik in njihovo prostorsko organizacijo (gestaltistične zakonitosti organizacije vidne zaznave) ter zmotne vidne zaznave ali vizualne iluzije. Obravnava teme je priporočljiva v drugem letniku.

Zadnja skupina ciljev *Likovnost kot oblika komunikacije (likovna semiotika)* obravnava znakovno naravo likovnega izražanja in komunikacijske vidike likovnih del. Dijak pri tem spozna semiotično naravo likovnega znaka (odnos med označencem in označevalcem) ter likovne značilnosti najpomembnejših smeri, gibanj in slogov od druge polovice 19. stoletja do danes. Temo je priporočeno obravnavati v tretjem ali četrtem letniku.

Vsebine teme se povezujejo z naslednjimi skupnimi cilji (1.1.3.1), (1.3.1.1) in (4.1.2.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri *Uvodu v likovno teorijo* so pri posameznih skupinah ciljev mogoče različne medpredmetne povezave.

Glavna medpredmetna povezava je s Slovenskim jezikom s književnostjo, s pomočjo katere lahko učitelj ponazori jezikovne analogije in razlike med likovnim in besednim jezikom (struktura in členitev jezika na jezikovne ravni). V povezavi s tem se lahko obravnava likovnoteoretska analiza (formalna likovna analiza) in zagovor lastnega likovnega dela.

Prav tako je pomembna medpredmetna povezava s predmetom Umetnostna zgodovina, kjer dijaki spoznavajo področja likovnega ustvarjanja, likovne tehnike, različne likovne sloge, gibanja in smeri, ter analizirajo likovna dela v navezavi na ikonografijo in ikonologijo. Koristna je lahko tudi medpredmetna povezava s predmetom Zgodovina, predvsem v navezavi na slogovne značilnosti v določenem zgodovinskem kontekstu oziroma v določenih družbenih okoliščinah.

Mogoče so tudi medpredmetne povezave s tujimi jeziki, predvsem kar se tiče poznavanja likovnoteoretskih terminov v tujih jezikih, sposobnosti likovnoteoretskega zagovora svojega likovnega dela v tujem jeziku in sposobnosti branja tuje likovnoteoretske literature.

V povezavi z področji likovne ustvarjalnosti so zelo pomembne medpredmetne povezave z ostalimi strokovnimi predmeti Risanje in slikanje, Kiparstvo in Bivalna kultura ter Osnove varovanja dediščine.

LIKOVNI JEZIK KOT PREDMET LIKOVNE TEORIJE

CILJI

Dijak:

- : razumeva in utemeljuje ravni likovnega jezika ter vlogo likovne teorije kot gramatike likovnega izražanja;
- : razumeva povezovalno vlogo likovnega jezika, ki postavlja vsa področja likovne ustvarjalnosti na skupni temelj;
- : s pomočjo medpredmetne povezave s slovenskim jezikom razumeva strukturno analogijo med likovnim in besednim jezikom;
- : spozna področja likovne teorije glede na ravni likovnega jezika (likovna fotologija, likovna morfologija, likovna sintaksa in likovna semiotika);
- : razumeva, da se likovna izrazila nadgrajujejo na ravneh likovnega jezika;
- : spozna in uporablja terminologijo s področij likovne teorije;
- : razumeva in utemeljuje, da so pojmi s področij likovne teorije (npr. likovne prvine, likovne spremenljivke, načela kompozicijskega reda ipd.) skupni vsem področjem likovnega ustvarjanja;
- : spozna zgodovino likovne teorije ter pomembne avtorje, ki so odločilno prispevali k razvoju likovne teorije in njihova dela – tako besedila kot likovna dela;

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **našteje in pojasni ravni likovnega jezika;**
- » pojasni povezovalno vlogo likovne teorije (da so ravni likovnega jezika skupne vsem področjem likovnega ustvarjanja);
- » pojasni strukturne analogije med likovnim in besednim jezikom;
- » *našteje pomembne avtorje s področja likovne teorije in njihova temeljna dela.*

TERMINI

- likovni jezik ◦ likovna izrazila ◦ gramatika likovnega izražanja ◦ področja likovne teorije ◦ likovna fotologija
- likovna morfologija ◦ likovna sintaksa ◦ likovna semiotika ◦ zgodovina likovne teorije

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » likovni jezik in likovna izrazila.
- » vloga likovne teorije kot gramatike likovnega izražanja – terminologija.
- » področja likovne teorije glede na naravo likovnega jezika (likovna fotologija, likovna morfologija, likovna sintaksa, likovna semiotika).
- » likovna teorija kot temelj vsem področjem likovne ustvarjalnosti.
- » *pregled zgodovinskega razvoja likovne teorije kot vede.*
- » *pomembni avtorji s področja likovne teorije in njihova besedila (npr. Johannes Itten, Josef Albers, Paul Klee, Wasily Kandinsky, Milan Butina, Jožef Muhovič itd.) tako v svetovnem kot slovenskem merilu.*

Likovni jezik kot ključna tema likovne teorije predstavlja sistematičen vpogled v naravo likovnega izražanja. Zato jo učitelj pojasnjuje in učenec usvaja postopoma vsa štiri leta in z vsemi temami iz učnega načrta. Učitelj pojasnjuje in preverja znanje s področja terminologije likovnega jezika s pomočjo slikovnega gradiva.

Učitelj z vizualnimi podobami z vseh področij likovne ustvarjalnosti v pogovoru z dijaki analizira in pojasnjuje ravni likovnega jezika ter naravo likovne teorije kot temelj vsem področjem likovne ustvarjalnosti. Prav tako si učitelj pri preverjanju in ocenjevanju znanja pomaga s slikovnimi primeri z vseh likovnih področij.

Dijak zavedanje o povezovalni vlogi likovne teorije kot gramatike likovnega jezika dokaže tako, da poveže in primerja vlogo likovnih prvin v likovnih delih z različnih likovnih področij, ter ustvari primerjalne kompozicije v različnih likovnih tehnikah in različnih medijih.

Učitelj naredi kratek pregled zgodovinskega razvoja likovne teorije kot vede ter pri tem obravnava ključne avtorje s področja likovne teorije in njihova besedila. Priporočeno je, da se to skupino ciljev obravnava v tretjem ali četrtem letniku.

Dijak zmožnost kritičnega sprejemanja likovno teoretskih besedil in likovnih kritik dokaže tako, da razčleni likovno teoretsko besedilo in določi vodilno temo likovno teoretskega besedila in predstavi ključne trditve avtorja, najbolj očitne morfološke, kompozicijske in slogovne značilnosti likovnega dela.

Priporočeno je, da se skupino ciljev zgodovinskega razvoja likovne teorije kot vede in pomembne avtorje s področja likovne teorije tako v svetovnem kot slovenskem merilu obravnava v tretjem ali četrtem letniku.

VLOGA LIKOVNE TEORIJE V LIKOVNI PRAKSI

CILJI

Dijak:

- : razumeva in utemeljuje vlogo likovne teorije v likovni interpretaciji (likovni interpretativni praksi) in likovni ustvarjalnosti (likovni ustvarjalni praksi);
- : vrednoti likovna dela drugih avtorjev in svojo lastno likovno prakso z metodo formalne likovne analize (likovne interpretacije);
- : uporablja likovno teoretsko refleksijo v svoji likovni ustvarjalni praksi;
- : razumeva vlogo in vpliv likovnih zakonitosti na gledalčevo doživljanje in načrtuje gledalčev odziv v svoji lastni praksi;

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni vlogo likovne teorije v likovni interpretaciji in likovni praksi,**
- » s formalno likovno analizo interpretira svojo lastno likovno prakso;
- » s formalno likovno analizo interpretira likovna dela drugih avtorjev;
- » s formalno likovno analizo primerja različna likovna dela z različnih likovnih področij in jih vrednoti.

TERMINI

- likovna praksa ○ formalna likovna analiza

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » odnos med likovno teorijo in likovno prakso.
- » formalna likovna analiza.

Učitelj učencem pojasni odnos med likovno teorijo in likovno prakso s konkretnimi primeri z različnih likovnih področij. Pri tem izpostavi, da ima likovna teorija pomembno vlogo tako pri refleksiji likovne ustvarjalne prakse, kot tudi vlogo v likovni interpretaciji.

Formalna likovna analiza kot metoda likovne interpretacije temelji na strukturi likovnega jezika. Zato si možnost njene uporabe dijak izgrajuje vsa štiri leta, torej postopoma ob usvajanju vsebin z vseh ravni

likovnega jezika. Zmožnost uporabe formalne likovne analize ni stvar posameznega letnika, pač pa cilj, ki se ga doseže postopoma z vsemi temami. V celoti dijak razume in pozna likovni jezik po koncu vseh štirih let in ob koncu obravnave vseh tem.

Dijak zmožnost formalne likovnoteoretske analize svojega likovnega dela in likovnih del z različnih likovnih področij dokaže tako, da tvori smiselne in razumljive likovnoteoretske analize posameznih del glede na likovno morfologijo in kompozicijsko zgradbo.

Priporočeno je, da se to skupino ciljev poglobljeno obravnava v tretjem ali četrtem letniku.

LIKOVNA PODROČJA (PANOGE LIKOVNE UMETNOSTI) IN NJIHOVI MEDSEBOJNI ODNOSI

CILJI

Dijak:

- : spoznava različna področja likovnega ustvarjanja (likovna področja);
- : spoznava razliko med primarnimi in sekundarnimi likovnimi področji;
- : spoznava osnovno terminologijo posameznih likovnih področij;
- : razumeva, da ima vsako likovno področje bogato zgodovino;
- : na osnovi medpredmetne povezave z drugimi strokovnimi predmeti spoznava mnogovrstnost likovnih tehnik na različnih likovnih področjih;
- : na osnovi medpredmetne povezave z drugimi strokovnimi predmeti razumeva in utemeljuje funkcionalne povezave (posebnosti in skupne lastnosti) med likovnimi področji;
- : v medpredmetni povezavi z drugimi strokovnimi predmeti razumeva vlogo risbe v razvoju pisave;
- : na osnovi medpredmetne povezave z ostalimi strokovnimi predmeti spoznava delo posameznih avtorjev z različnih likovnih področij,
- : kritično spoznava izzive sodobnih tehnologij na področju likovne ustvarjalnosti (npr. orodja umetne inteligence; ipd.).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **našteje likovna področja in likovne tehnike značilne za posamezna področja;**
- » opiše posamezno likovno področje in pri tem uporabi ustrezno terminologijo;
- » analizira posebnosti likovnih področij in njihove medsebojne povezave;
- » prepozna likovno področje, ki mu pripada določeno likovno delo;
- » prepozna likovno tehniko, v kateri je ustvarjeno določeno likovno delo;
- » *kritično analizira izzive sodobnih tehnologij na področju likovne ustvarjalnosti.*

TERMINI

- primarna likovna področja ○ sekundarna likovna področja ○ likovne tehnike ○ razvoj pisave

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » informativni pregled področij likovne ustvarjalnosti in njihovih elementarnih terminologij: risanje, slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umetniška grafika, grafično oblikovanje, industrijsko oblikovanje, modno oblikovanje, scenografija, kostumografija, ...
- » primarna (glavna, klasična, temeljna) in sekundarna likovna področja.
- » likovna področja in njihove likovne tehnike.
- » posebnosti in medsebojne povezave likovnih področij.
- » *risba in razvoj pisave.*
- » *sodobna področja v umetnosti (npr. umetnost umetne inteligence ipd.)*

Dijak našteje različne likovne panoge, opiše oblikotvorne možnosti v njihovih okvirih in pojasni njihovo osnovno terminologijo.

Dijak zavedanje o bogati raznovrstnosti različnih likovnih področij in poznavanje osnovne terminologije pokaže tako, da prepozna likovno področje, ki mu pripada določeno likovno delo.

Dijak zavedanje o različnih likovnih tehnikah dokaže tako, da razbere iz likovnega dela, v kateri likovni tehniki je ustvarjeno, ter ustvari dela v različnih likovnih tehnikah in tehnike smiselno kombinira.

Učitelj pojasni, da so določena likovna področja po naravi bolj temeljna, druga pa so iz njih izpeljana in torej sekundarna. To pomeni, da so likovna področja hkrati v hierarhiji, hkrati pa tudi izjemno raznovrstna.

V povezavi med risbo in pisavo učitelj izpostavi to, da imata risba in pisava isti izvor, v likovni artikulaciji, ki se potem risbi in pisavi drugače simbolno izrazi. V risbi z reprezentacijo, v pisavi pa z arbitrarno simbolizacijo.

V povezavi s sodobnim tehnoloških razvojem (npr. umetna inteligenca) učitelj kritično obravnava njegov vpliv na likovno ustvarjalnost, likovno izražanje in likovno umetnost.

Priporočeno je, da se to skupino ciljev obravnava v prvem letniku.

ODNOS MED VIZUALNIM IN LIKOVNIM

CILJI

Dijak:

- : razumeva in utemeljuje razliko med vizualnim in likovnim;
- : razumeva pomen prostorskih odnosov v vidni zaznavi in likovnih delih;
- : razumeva vlogo in pomen likovnih čutov (vida in tipa);
- : spozna osnove psihofiziologije vidnega zaznavanja;
- : spozna in razumeva zaznavne konstante v vidnem zaznavanju;
- : razumeva in utemeljuje raznovrstnost zmotnih vidnih zaznav (vizualnih iluzij);
- : razumeva, da zmotne in vidne zaznave temeljijo na primerjanju velikosti, smeri, oblike, svetlosti, barve itn.;
- : ustvarja svoje kreacije zmotnih vidnih zaznav (vizualnih iluzij).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni razliko in odnos med vizualnim in likovnim;**
- » razloži osnovne zakonitosti psihofiziologije vidne zaznave;
- » našteje in razloži zaznavne konstante;
- » v svoji likovni praksi ustvari primere vizualnih iluzij.

TERMINI

○ likovni čuti ○ psihofiziologija vidnega zaznavanja ○ vizualno ○ likovno ○ zaznavne konstante ○ gestaltistične zakonitosti organizacije vidne zaznave ○ vizualne iluzije

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » čuti, ki omogočajo zaznavanje in ustvarjanje likovnih del (likovni čuti).
- » osnove psihofiziologije vidnega zaznavanja.
- » odnos med gledati in videti ter odnos med vizualnim in likovnim mišljenjem.

- » stalnice v vidnem zaznavanju ali zaznavne konstante.
- » odnos med videzom oblik in njihovo prostorsko organizacijo (gestaltistične zakonitosti organizacije vidne zaznave).
- » *zmotne vidne zaznave ali vizualne iluzije.*

Med likovnimi čuti učitelj predvsem poudari odnos med vidno in tipno zaznavo.

Učitelj obravnava vsebine s področja vidnega zaznavanja ob pomoči medpredmetnih povezav s fiziko, biologijo in psihologijo.

Dijak razliko med gledati in videti ter odnos med vizualnim in likovnim mišljenjem dokaže tako, da razloži in ilustrira določene fenomene v vidnem zaznavanju, ter ustvari oblike, ki so generirane po različnih principih prostorske organizacije.

Priporočeno je, da se to skupino ciljev obravnava v drugem letniku.

LIKOVNOST KOT OBLIKA KOMUNIKACIJE (LIKOVNA SEMIOTIKA)

CILJI

Dijak:

- : na osnovni ravni razumeva s čim se ukvarja likovna semiotika ali semiologija;
- : razumeva komunikacijske vidike in posebnosti likovnega izražanja;
- : razumeva slogovne transformacije v likovnih slogih od druge polovice 19. stoletja do danes;
- : ustvarja likovna dela v različnih slogovnih variacijah v lastni likovni praksi;

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni pojem znak** in odnos med označencem in označevalcem;
- » razloži slogovne transformacije v moderni umetnosti;
- » ustvari slogovne variacije likovnih del na izbrano temo;

TERMINI

◦ likovni znak ◦ označenec ◦ označevalec ◦ likovni slogi

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » komunikacijski vidiki likovnih del.
- » semiotična narava likovnega znaka (odnos med označencem in označevalcem).
- » *likovne značilnosti najpomembnejših smeri, gibanj in slogov od druge polovice 19. stoletja do danes.*

Učitelj v odnosu do narave likovnega znaka pojasni, da je odnos med označencem in označevalcem v primerjavi med likovnim znakom in besednim znakom drugačen, saj likovni znak temelji na vzročni zvezi (sinkretičen odnos pri Butini) in reprezentaciji, besedni znak pa je arbitraren.

Učitelj med likovnimi slogi obravnava smeri, gibanja in sloge kot na primer: impresionizem, gibanje arts and crafts, art nouveau, art deco, ekspresionizem, nova stvarnost, fauvizem, kubizem, orfizem, rajonizem, purizem, skupina de stijl, futurizem, konstruktivizem, suprematizem, dadaizem, nadrealizem, metafizično slikarstvo,

abstraktni ekspresionizem, kinetična umetnost, tašizem in informel, minimalizem, opart, popart, kinetična umetnost, konceptualna umetnost, postmodernizem in različne sodobne prakse itn.

Dijak zmožnost poznavanja, razumevanja in interpretiranja likovnih značilnosti posameznih slogov dokaže tako, da ustvari likovni izdelek v različnih slogovnih variacijah – vajah v slogu glede na izhodiščno slogovno primerjavo iz zgodovine umetnosti (npr. risbo ali sliko v vsaj dveh slogovnih variacijah) in napiše likovno teoretsko utemeljitev.

Priporočeno je da se skupina ciljev slogovne transformacije in variacije obravnava v drugem oziroma v tretjem letniku, skupina ciljev komunikacijski vidiki likovnih del pa v četrtem letniku.

LIKOVNA FOTOLOGIJA (ORISNE LIKOVNE PRVINE)

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema *Likovna fotologija* naslovi problematiko orisnih likovnih prvin. Prva skupina ciljev *Generativna shema temeljnih likovnih prvin* predstavi artikulacijsko (vzročno-posledično) naravo in medsebojne odnose orisnih in orisanih likovnih prvin ter pojasni, kako narava likovnih prvin izhaja iz zakonitosti vidne zaznave. Znotraj skupine ciljev *Likovna prvina svetlo-temno* dijak spozna temeljno likovno vsebino in funkcijo svetlo-temnega, njegove oblikotvorne potenciale ter svetlostne gramatike, ki na svetlo-temnem temeljijo. Znotraj skupine ciljev *Likovna prvina barva* (Psihofiziologija barvnega doživljanja, Barvna sistematika, Barvni kontrasti, Komponiranje barv) dijak spozna osnove barvne teorije, ki segajo od barvne zaznave in mešanja barv do barvnih odnosov in barvne harmonije. Skupini ciljev *Likovna prvina točka* in *Likovna prvina linija* predstavita dva temeljna načina likovne artikulacije, ki potekata preko točkovnih in linearnih gramatik.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Likovna fotologija je izhodiščna raven likovnega jezika. Pri likovni fotologiji dijak tako spozna temeljna izhodišča likovnega jezika.

Podrobnejša vsebinska struktura znotraj skupin ciljev pri temi *Likovna fotologija* je naslednja.

Prva skupina ciljev *Generativna shema temeljnih likovnih prvin* predstavi artikulacijsko (vzročno-posledično) naravo in medsebojne odnose orisnih in orisanih likovnih prvin ter pojasni, kako narava likovnih prvin izhaja iz zakonitosti vidne zaznave. Dijak spozna zakonitosti artikulacije orisnih likovnih prvin pri tvorjenju orisanih likovnih prvin in se seznani s povezavo likovne fotologije z likovno morfologijo in likovno sintakso.

Znotraj skupine ciljev *Likovna prvina svetlo-temno* dijak spozna temeljno likovno vsebino in funkcijo svetlo-temnega, njegove oblikotvorne potenciale in svetlostne gramatike, ki na svetlo-temnem temeljijo. To so prostorske gramatike svetlo-temnega: modelacija, modelacija z virom svetlobe (nasebna in odsebna senca) in gramatika svetlostnih ekranov; ter kompozicijske gramatike svetlo-temnega: svetlostni ključi (trdi (dur) – mehki (mol), visoki-srednji-nizki). Prav tako obravnava svetlo-temno v slikarstvu (relativna barvna svetlost – ton, absolutna barvna svetlost – valeur) ter v kiparstvu in arhitekturi (konkavnost, konveksnost in reliefnost).

Znotraj skupine ciljev *Likovna prvina barva* (Psihofiziologija barvnega doživljanja (v medpredmetni povezavi z biologijo, psihologijo), Barvna sistematika, Barvni kontrasti, Komponiranje barv) dijak spozna osnove barvne teorije, ki segajo od barvne zaznave in mešanja barv do barvnih odnosov in barvne harmonije. Obravnava odnos med barvo in ploskvijo, barvo in obliko (ekspresivne analogije med barvami in oblikami), barvne dimenzije, strukturo barvnega reza, vrste primarnih barv in barvnih mešanj (aditivno, subtraktivno, slikarsko in

optično), vrste barvnih krogov (npr. Ittnov barvni krog), primarne, sekundarne in terciarne barve (razlika med tradicionalnim (Goethejev trikotnik) in modernim pojmovanjem terciarnih barv (Ittnov barvni krog)), sistematiko barvnega telesa, prostorske barvne gramatike (barvna modelacija, barvna modulacija, gramatika toplo-hladnih ekranov, barvna perspektiva, zračna perspektiva), vrste barvnih teles, psihološke učinke barv, simboliko barv (v medpredmetni povezavi z umetnostno zgodovino in slovenščino), barvne kontraste (kontrast barve k barvi, svetlo-temni barvni kontrast, toplo-hladni kontrast, komplementarni kontrast, simultani (sočasni) barvni kontrast, sukcesivni (zaporedni) barvni kontrast, kontrast barvne kvalitete, kontrast barvne kvantitete), harmonijo barv na osnovi sorodnosti in kontrastnosti barv, barvne akorde (npr. Goethejev trikotnik), načela barvnih kompozicij na temelju barvnih diad, triad, tetrad itd. (Johannes Itten).

Skupini ciljev *Likovna prvina točka* in *Likovna prvina linija* predstavita dva temeljna načina likovne artikulacije, ki potekata preko točkovnih in linearnih gramatik. Dijaki spoznajo razliko med matematičnim in likovnim pojmovanjem točke in linije ter točkovne modalitete (zaprte točke, odprte točke, zaprto-odprte točke) in linearne modalitete (aktivna linija, pasivna linija, medialna linija).

Vsebine teme se povezujejo z naslednjimi skupnimi cilji (1.1.2.1), (1.1.2.2), (1.3.2.1), (3.1.3.1), (3.1.3.2) in (3.1.3.3).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Področje likovne fotologije načeloma sovпада s prvim letnikom, vendar pa so določene teme, na primer barvna teorija, tako kompleksne, da jih je smiselno obravnavati postopno v treh oziroma štirih letih šolanja. Pouk barve naj bi se kakovostno dopolnjevalo z vajami v barvnem mešanju in komponiranju.

Pri likovni fotologiji so mogoče različne medpredmetne povezave s strokovnimi in splošnimi predmeti: risanje in slikanje (obravnavava likovnih prvin točka in linija v risbi, obravnavava likovne prvine barva v slikarskem izražanju), fizika (narava svetlobe, načini mešanja barv), psihologija (psihofiziologija vidnega zaznavanja in posebni fenomeni v vidnem zaznavanju, psihofiziologija zaznavanja barv, čustveni odzivi na oblike, barve).

GENERATIVNA SHEMA TEMELJNIH LIKOVNIH PRVIN

CILJI

Dijak:

- razumeva in utemeljuje vlogo svetlobe kot temeljnega pogoja vidne zaznave in likovne ustvarjalnosti,
- spoznava temeljno vsebino in funkcijo generativne sheme temeljnih likovnih prvin,
- spoznava temeljno likovno vsebino oziroma oblikotvorni namen vseh likovnih prvin,

- : razumeva in uporablja temeljna načela operiranja z likovnimi prvinami,
- : razumeva in utemeljuje odnos med orisnimi in orisanimi likovnimi prvinami,
- : razumeva, da je v določenih primerih likovna prvina lahko tudi v vlogi likovne spremenljivke (npr. barva),
- : uporablja orisne likovne prvine kot izhodišča za artikulacijo orisanih,
- : spoznava razliko med likovnimi in kompozicijskimi elementi,
- : razumeva, da vsako likovno prvino lahko obravnavamo z materialnega, čutnega, čustvenega ali miselnega vidika,
- : v generativni shemi temeljnih likovnih prvin razumeva in utemeljuje povezavo likovne fotologije z likovno morfologijo in sintakso.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni naravo svetlobe kot temelj generativne sheme,
- » nariše generativno shemo (**zna pravilno vstaviti pojme v prazno strukturo generativne sheme**),
- » pojasni **strukturo** in odnose v **generativni shemi**,
- » **našteje temeljne likovne prvine in jih loči na orisne in orisane** ter pojasni razliko med njimi,
- » na osnovi generativne sheme pojasni povezavo likovne fotologije z likovno morfologijo in likovno sintakso,
- » ustvari (nariše, naslika, zmodelira ...) likovne naloge, katerih izhodišče je določena likovna prvina,
- » ustvari likovno nalogo, v kateri z orisnimi likovnimi prvinami tvori oz. artikulira orisane ter razloži in pojasni, katere likovne prvine je uporabil in kako,
- » pojasni razliko med likovnimi in kompozicijskimi elementi,
- » pojasni s katerih vidikov (materialnega, čutnega, čustvenega in miselnega) lahko obravnavamo likovne prvine.

TERMINI

◦ svetloba ◦ generativna shema likovnih prvin ◦ orisne likovne prvine ◦ orisane likovne prvine

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » Fizikalna narava svetlobe.

- » Generativna shema likovnih prvin.
- » Orisne in orisane likovne prvine.
- » Zakonitosti artikulacije orisnih likovnih prvin pri tvorjenju orisanih likovnih prvin.
- » Povezava likovne fotologije z likovno morfologijo in likovno sintakso.

Učitelj dijakom pojasni dvojno naravo svetlobe (valovanje in delci) in način, kako ta predstavlja izhodišče generativne sheme (delci – svetlo-temno; valovanje – barva).

Učitelj dijakom predstavi in pojasni strukturo generativne sheme, tako da jo sistematično izriše, predstavi procesualno (vzročno-posledično) naravo pojmov predstavljenih v shemi in pojasni interakcije med likovnimi prvinami v narisani generativni shemi.

Učitelj dijakom s primeri z različnih in raznolikih likovnih področij predstavi temeljno likovno vsebino oziroma oblikotvorni namen vseh likovnih prvin.

Učitelj z dijaki analizira primere likovnih del z različnih in raznolikih likovnih področij, na njih prepozna orisane likovne prvine in opiše, s katerimi orisnimi likovnimi prvinami so artikulirani.

Dijak zavedanje o vlogi likovnih prvin in njihovi interakciji dokaže tako, da ustvari (nariše, naslika, zmodelira ...) serijo likovnih nalog kot variacij likovnih rešitev na temo iste oblike, kjer vsakič prevladujejo različne likovne prvine, ter razloži in pojasni, katere likovne prvine je uporabil in kako.

Priporočeno je, da se skupino ciljev Generativna shema temeljnih prvin obravnava v 1. letniku, saj gre za temeljno vsebino. Priporočeno je, da se poznavanje pomena generativne sheme likovnih prvin ohranja v vseh letnikih.

Priporočeno je, da se povezavo likovne fotologije z likovno morfologijo in likovno sintakso ponovno obravnava v 3. letniku.

LIKOVNA PRVINA SVETLO-TEMNO

CILJI

Dijak:

- : razumeva vlogo kontrasta med svetlim in temnim v vidni zaznavi prostora;
- : spoznava temeljno vsebino in funkcijo likovne prvine svetlo-temno;
- : razumeva in uporablja prostorske gramatike svetlo-temnega (modelacija, modelacija z virom svetlobe, in gramatika svetlostnih ekranov);
- : razumeva in uporablja kompozicijske gramatike svetlo-temnega (svetlostni ključi).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni vlogo kontrasta med svetlim in temnim v vidni zaznavi prostora in različne možne vloge likovne prvine svetlo-temno v prostoru in kompoziciji;
- » ustvari likovni izdelek, v katerem uporabi likovno prvino svetlo-temno kot prostorski ključ ali globinsko vodilo;
- » ustvari kompozicije v različnih svetlostnih ključih;
- » pojasni vlogo likovne prvine svetlo-temno v slikarstvu, kiparstvu in arhitekturi.

TERMINI

- svetlo-temno ○ modelacija ○ modelacija z virom svetlobe ○ gramatika svetlostnih ekranov ○ svetlostni ključi
- relativna barvna svetlost - ton ○ absolutna barvna svetlost – valeur

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » temeljna likovna vsebina in funkcija svetlo-temnega.
- » prostorske gramatike svetlo-temnega: modelacija, modelacija z virom svetlobe (nasebna in odsebna senca) in gramatika svetlostnih ekranov.
- » kompozicijske gramatike svetlo-temnega: Svetlostni ključi (trdi (dur) – mehki (mol), visoki-srednji-nizki).
- » svetlo-temno v slikarstvu (relativna barvna svetlost - ton, absolutna barvna svetlost - valeur) ter v kiparstvu in arhitekturi (konkavnost, konveksnost in reliefnost).

Dijak zavedanje o različnih možnih vlogah likovne prvine svetlo-temno dokaže tako, da nariše oziroma naslika kompozicijo v različnih svetlostnih ključih (v mehkem in svetlem svetlostnem ključu kompozicije, v mehkem in srednjem svetlostnem ključu kompozicije, v mehkem in temnem svetlostnem ključu kompozicije, v trdem in svetlem svetlostnem ključu kompozicije, v trdem in srednjem svetlostnem ključu kompozicije, v trdem in temnem svetlostnem ključu kompozicije), ter v risbi in sliki uporabi likovno prvino svetlo-temno kot prostorski ključ ali globinsko vodilo s pomočjo tonske modelacije predmetov (prikazom nasebne in vržene sence oz. z rabo chiaro-scuro).

Učitelj predstavi vlogo kontrasta med svetlim in temnim pri vidni zaznavi prostora na primer na fotografijah z razpršeno, enakomerno svetlobo, kjer skorajda ni senc in na fotografijah s kontrastno svetlobo, z izrazitimi svetlimi in osenčenimi deli.

Učitelj z dijaki analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področij, na katerih prepoznajo prostorske gramatike svetlo-temnega: modelacijo, modelacijo z virom svetlobe (nasebna in odsebna senca) in gramatiko svetlostnih ekranov.

Učitelj z dijaki analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področij, na katerih prepoznajo kompozicijske gramatike svetlo-temnega.

Dijak samostojno analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področij, na katerih pojasni vlogo kontrasta med svetlim in temnim pri vidni zaznavi prostora oziroma prepozna in določi prostorske gramatike svetlo-temnega in kompozicijske gramatike svetlo-temnega.

Dijak uporabi zakonitosti artikulacije prostorske in kompozicijske gramatike svetlo-temnega v likovnih vajah in avtorskih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev Likovna prvina svetlo-temno obravnava v 1. letniku, saj gre za temeljno vsebino. Priporočeno je, da se gramatiko svetlostnih ekranov, ki se povezuje s prostorsko gramatiko svetlo-temnega in kompozicijsko gramatiko svetlo-temnega, zaradi kompleksnosti ponovno obravnava v drugem ali v tretjem letniku.

LIKOVNA PRVINA BARVA: PSIHOFIZIOLOGIJA BARVNEGA DOŽIVLJANJA

CILJI

Dijak:

- : spoznava, razumeva in utemeljuje psihofiziološke zakonitosti barvnega zaznavanja,
- : razumeva, kako psihofiziološke zakonitosti barvnega zaznavanja vplivajo na likovno rabo barve;
- : spoznava in uporablja barvo na materialni, čutni, emocionalni in miselni ravni v lastni likovni praksi;
- : razumeva subjektivnosti barvnih zaznav in spoznava posebne fenomene v zaznavanju barv;
- : utemeljuje na primerih in uporablja v lastnih likovnih izdelkih interakcijo barv oz. povezavo med različnimi fenomeni v zaznavanju barve;

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni osnove psihofiziologije barvnega zaznavanja** (potrebo po optični izravnavi kontrastov v nekromatičnem), **subjektivnost barvnih zaznav in posebne (karakteristične) pojave v zaznavanju barve;**
- » ustvari barvne kompozicije, v katerih ponazori posebne (karakteristične) pojave v zaznavanju barve.

TERMINI

- psihofiziologija barvne zaznave ◦ predmetna barva ◦ razsvetljava ◦ subjektivnost barvnih zaznav
- svetlostna adaptacija ◦ zaporedni kontrast ali paslika ◦ simultani ali sočasni kontrast ◦ iradiacija barve
- asimilacija barve ◦ barvna vibracija ◦ barvna perspektiva ◦ barvna konstanta

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » osnove psihofiziologije barvnega zaznavanja (potreba po kontrastih in po izravnavi kontrastov; barvna konstanta ter odnos med predmetno barvo in razsvetlavo)
- » subjektivnost barvnih zaznav.
- » posebni (karakteristični) pojavi v zaznavanju barve (svetlostna adaptacija, zaporedni kontrast ali paslika, simultani ali sočasni kontrast, iradiacija barve, asimilacija barve, barvna vibracija, barvna perspektiva, barvna konstanta).

Učitelj predstavi osnove psihofiziologije barvnega zaznavanja, pojasni zakaj je zaznava barv subjektivna in predstavi posebne (karakteristične) pojave v zaznavanju barve.

Učitelj z dijaki analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področij, na njih prepoznajo posebne (karakteristične) pojave v zaznavanju barve.

Dijak uporabi zakonitosti artikulacije posebnih (karakterističnih) pojavov v zaznavanju barve v likovnih vajah in likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Psihofiziologija barvnega doživljanja* obravnava v 1. letniku, saj gre za temeljno vsebino. Priporočeno je, da se posebne (karakteristične) pojave v zaznavanju barve, obravnava v 2. letniku, v povezavi z zakonitostmi psihofiziologije vidne zaznave.

LIKOVNA PRVINA BARVA: BARVNA SISTEMATIKA

CILJI

Dijak:

- : spoznava temeljno vsebino in funkcijo likovne prvine barva;
- : spoznava značilnosti barvnih svetlob, barvnih filtrov in snovnih barv;
- : spoznava aditivno, subtraktivno in snovno mešanje barv;
- : spoznava tri dimenzije barve in razumeva barvni rez;
- : spoznava in razumeva sistematiko barvnega kroga in barvnih teles;
- : spoznava in razumeva različne vrste primarnih barv;
- : razumeva odnose med primarnimi, sekundarnimi in terciarnimi barvami;
- : spoznava možnosti stopnjevanja barv glede na barvne dimenzije;
- : spoznava, razumeva in uporablja vpliv barve na obliko;
- : razumeva in uporablja prostorske barvne gramatike (barvna modelacija, barvna modulacija, gramatika toplo-hladnih ekranih, barvna perspektiva, zračna perspektiva);
- : spoznava različne vrste barvnih teles;
- : razumeva psihološke učinke različnih barv;
- : spoznava simboliko barv (v medpredmetni povezavi z umetnostno zgodovino in slovenščino);
- : analizira različne primere, za katere je značilna specifična raba barve v kompoziciji, glede na kontraste barv, glede na harmonijo barv, glede na posebne fenomene v zaznavanju barv itn.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni temeljne značilnosti likovne prvine barva;
- » **našteje in pojasni barvne dimenzije ter sistematiko barvnega kroga in barvnih teles;**
- » nariše shemo barvnega telesa;
- » **pojasni in nariše oziroma naslika strukturo barvnega reza;**
- » pojasni povezavo likovnih prvin barva in ploskev ter likovnih prvin barva in oblika;
- » v svoji likovni praksi uporabi obliko in barvo tako, da poveča sporočilnost svojega dela;

- » v svoji likovni praksi z uporabo barv in barvnih vzorcev vpliva na izraz oblik;
- » **pojasni različne vrste primarnih barv in barvnih mešanj (aditivno, subtraktivno, snovno in optično);**
- » našteje in pojasni različne vrste barvnih krogov (npr. Ittnov barvni krog);
- » pojasni stopnjevanje od primarnih, sekundarnih do terciarnih barv ter razliko med tradicionalnim in modernim pojmovanjem terciarnih barv;
- » ustvari barvno kompozicijo v kateri stopnjuje barve glede na barvne dimenzije;
- » ustvari barvne kompozicije v katerih uporabi različne vrste barvnih mešanj;
- » ustvari barvne kompozicije v katerih uporabi prostorske barvne gramatike.

TERMINI

◦ barvne dimenzije ◦ barvni rez ◦ primarne barve ◦ aditivno mešanje ◦ subtraktivno mešanje ◦ slikarsko mešanje ◦ optično mešanje ◦ barvni krogi ◦ primarne barve ◦ sekundarne barve ◦ terciarne barve
 ◦ Goethejev trikotnik ◦ Ittnov barvni krog ◦ barvna modelacija ◦ barvna modulacija ◦ gramatika toplo-hladnih ekranov ◦ barvna perspektiva ◦ zračna perspektiva ◦ simbolika barv

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » temeljna likovna značilnost in vrednost barve kot likovne prvine.
- » barva in ploskev.
- » barva in oblika (ekspresivne analogije med barvami in oblikami).
- » barvne dimenzije.
- » struktura barvnega reza.
- » vrste primarnih barv in barvnih mešanj (aditivno, subtraktivno, snovno, optično)
- » vrste barvnih krogov (npr. Ittnov barvni krog).
- » primarne, sekundarne in terciarne barve (razlika med tradicionalnim (Goethejev trikotnik) in modernim pojmovanjem terciarnih barv (Ittnov barvni krog)).
- » sistematika barvnega telesa.
- » prostorske barvne gramatike (barvna modelacija, barvna modulacija, gramatika toplo-hladnih ekranov, barvna perspektiva, zračna perspektiva),
- » vrste barvnih teles.

» *psihološki učinki barv.*

» *simbolika barv.*

Dijak zavedanje o temeljnih likovnih značilnostih in vrednostih likovne prvine barva dokaže tako, da pozna dimenzije barve in barvno notacijo v barvnih telesih, naslika in razvrsti barve v barvni krog, slikarsko stopnjuje določeno pestro barvo iz barvnega kroga v barvni lestvici glede na tri dimenzije barve (barvnost, nasičenost in svetlost) in nariše shemo barvnega telesa.

Dijak dokaže zmožnost mešanja barv tako, da razlikuje med različnimi načini mešanja barv v okviru aditivnega in subtraktivnega mešanja barv, ustvari barvno vrtavko in z njo optično meša barve, nariše ali naslika kompozicijo z optičnim mešanjem barv z rastrom iz barvnih točk, naslika ali oblikuje kompozicijo s prekrivanjem prosojnih barvnih plasti ipd.

Dijak zmožnost uporabe barvnih vzorcev, ki vplivajo na oblike dokaže tako, da obliko pobarva z različnimi barvnimi vzorci, ter ugotavlja in primerja, kako se je oblika zaradi spremenjenega vzorca navidezno spremenila.

Dijak pod vodstvom učitelja in samostojno analizira, pojasni in uporabi temeljno vsebino in funkcijo likovne prvine barva, povezanost barve in ploskve, barve in oblike, barvne dimenzije, strukturo barvnega reza, vrste primarnih barv in barvnih mešanj, vrste barvnih krogov, primarne, sekundarne in terciarne barve in moderno pojmovanje terciarnih barv, sistematiko barvnega telesa, in prostorske barvne gramatike, v likovnih vajah in avtorskih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Barvna sistematika* obravnava v 1. in 2. letniku, saj gre za kompleksno in obsežno vsebino.

LIKOVNA PRVINA BARVA: BARVNI KONTRASTI

CILJI

Dijak:

- : spoznava barvne kontraste in razumeva njihove ekspresivne značilnosti;
- : spoznava odnose med barvnimi kontrasti;
- : uporablja barvne kontraste v lastni likovni praksi;
- : analizira rabo barvnih kontrastov na različnih primerih z raznovrstnih likovnih področij.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje barvne kontraste in pojasni njihove ekspresivne značilnosti;
- » ustvari barvne kompozicije v izbranih barvnih kontrastih.

TERMINI

- barvni kontrasti ○ kontrast barve k barvi ○ svetlo-temni barvni kontrast ○ toplo-hladni kontrast
- komplementarni kontrast ○ simultani (sočasni) barvni kontrast ○ sukcesivni (zaporedni) barvni kontrast
- kontrast barvne kvalitete ○ kontrast barvne kvantitete

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » kontrast barve k barvi;
- » svetlo-temni barvni kontrast;
- » toplo-hladni kontrast;
- » komplementarni kontrast;
- » simultani (sočasni) barvni kontrast;
- » sukcesivni (zaporedni) barvni kontrast;
- » kontrast barvne kvalitete;
- » kontrast barvne kvantitete.

Dijak zmožnost razumevanja simultanega kontrasta barve dokaže tako, da uporabi simultani kontrast barve v kompoziciji tako, da je enaka barva videti čim bolj različna na različnih ozadih glede na nasičenost, svetlost in barvnost.

Učitelj predstavi in z dijaki analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področji, na njih prepoznajo barvne kontraste in njihove ekspresivne značilnosti.

Dijak uporabi zakonitosti artikulacije barvnih kontrastov v likovnih vajah in avtorskih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Barvni kontrasti* obravnava v drugem letniku. Zaradi kompleksnosti teme je priporočena stopenjska obravnava v vseh letnikih.

LIKOVNA PRVINA BARVA: KOMPONIRANJE BARV

CILJI

Dijak:

- : spoznava temeljne zakonitosti barvne harmonije,
- : spoznava barvne akorde in jih uporablja v barvni kompoziciji,
- : razumeva načela komponiranja barv na osnovi barvnih diad, triad, tetrad itd.,
- : ustvarja kompozicijo iz barvnih diad, triad, tetrad itd. v lastnih likovnih izdelkih.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni temeljne zakonitosti barvne harmonije po Johannesu Ittnu;
- » našteje in pojasni primere barvnih akordov;
- » ustvari barvne kompozicije v različnih barvnih akordih;
- » pojasni načela komponiranja barv na osnovi barvnih diad, triad, tetrad itd.;
- » ustvari barvne kompozicije na osnovi izbranih načel komponiranja barv (npr. diad, triad, tetrad itd.).

TERMINI

- barvna harmonija
- barvni akordi

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » harmonija barv na osnovi sorodnosti in kontrastnosti barv.
- » barvni akordi (npr. Goethejev trikotnik).
- » načela barvnih kompozicij na temelju barvnih diad, triad, tetrad itd. (Johannes Itten).

Učitelj predstavi in z dijaki analizira primere harmonije barv na osnovi sorodnosti in kontrastnosti barv, barvne akorde in načela barvnih kompozicij na temelju barvnih diad, triad, tetrad itd, v likovnih delih raznovrstnih likovnih področij.

Dijak samostojno analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področij, na katerih prepozna in pojasni harmonije barv na osnovi sorodnosti in kontrastnosti barv, barvne akorde in načela barvnih kompozicij na temelju barvnih diad, triad, tetrad itd.

Dijak uporabi zakonitosti komponiranja barv v likovnih vajah in likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev Komponiranje barv zaradi kompleksnosti obravnava v 3. letniku. Smiselna je obravnava v povezavi s sintakso likovne kompozicije.

LIKOVNA PRVINA TOČKA

CILJI

Dijak:

- : spoznava temeljno vsebino in funkcijo likovne prvine točka;
- : razumeva odnos med točko in linijo;
- : razumeva razliko med matematičnim in likovnim pojmovanjem točke;
- : razumeva vrste točkovnih modalitet (zaprte točke, odprte točke, zaprto-odprte točke);
- : razumeva in uporablja točko pri artikulaciji oblik (ploskovne in prostorske točkovne gramatike).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni vlogo likovne prvine točka, njene modalitete ter pojavne oblike;
- » pojasni odnos med točko in linijo;
- » pojasni razliko med matematičnim in likovnim pojmovanjem točke;
- » ustvari likovne kompozicije, v katerih igra točka različne vloge glede na modalitete in pojavne oblike;
- » ustvari likovno kompozicijo, v kateri uporabi odnos med točko in linijo;
- » ustvari likovne kompozicije, v katerih uporabi ploskovne in prostorske točkovne gramatike.

TERMINI

○ točka ○ točkovne modalitete ○ zaprta točka ○ odprta točka ○ zaprto-odprta točka

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » likovna vsebina in funkcija točke.
- » točka v matematiki in točka v likovnosti.
- » odnos med točko in linijo.
- » točkovne modalitete (zaprte točke, odprte točke, zaprto-odprte točke).
- » ploskovne in prostorske točkovne gramatike (npr. točka pri rastrski modelaciji).

Učitelj predstavi in z dijaki analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področij, na njih prepoznajo likovno vsebino in funkcijo točke, odnos med točko in linijo, točkovne modalitete in ploskovne in prostorske točkovne gramatike.

Dijak uporabi zakonitosti artikulacije likovne prvine točka v likovnih vajah in avtorskih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Likovna prvina točka* obravnava v prvem letniku, saj gre za temeljno vsebino.

LIKOVNA PRVINA LINIJA

CILJI

Dijak:

- : spoznava temeljno vsebino in funkcijo likovne prvine linija;
- : razumeva razliko med matematičnim in likovnim pojmovanjem linije;
- : razumeva vrste linearnih modalitet (aktivna, pasivna, medialna linija);
- : razumeva in uporablja linijo pri abstrahiranju oblik;
- : razumeva vlogo linije pri artikulaciji oblik (ploskovne in prostorske linearne gramatike);
- : uporablja različne linearne gramatike (npr. uporablja linijo pri gradnji prostora).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni vlogo likovne prvine linija, njene modalitete ter pojavne oblike;
- » pojasni razliko med matematičnim in likovnim pojmovanjem linije;
- » ustvari likovne kompozicije, v katerih igra linija različne vloge glede na modalitete in pojavne oblike;
- » ustvari likovne kompozicije, v katerih uporabi ploskovne in prostorske linearne gramatike.

TERMINI

○ linija ○ linearne modalitete ○ aktivna linija ○ pasivna linija ○ medialna linija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » likovna vsebina in funkcija linije.
- » linija v matematiki in linija v likovnosti.
- » linearne modalitete (aktivna, medialna, pasivna).
- » ploskovne in prostorske linearne gramatike.

Učitelj predstavi in z dijaki analizira primere likovnih del raznovrstnih likovnih področji, dijaki na njih prepoznajo likovno vsebino in funkcijo linije, linearne modalitete, ploskovne in prostorske linearne gramatike.

Dijak uporabi zakonitosti artikulacije likovne prvine linija v likovnih vajah in avtorskih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Likovna prvine linija* obravnava v prvem letniku, saj gre za temeljno vsebino.

LIKOVNA MORFOLOGIJA (LIKOVNO OBLIKOSLOVJE)

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema *Likovna morfologija* se ukvarja s problematiko oblike in njenih lastnosti oz. likovnih spremenljivk. Prva skupina ciljev *Orisana likovna prvina oblika* predstavi temeljno vsebino in funkcijo oblike kot orisane likovne prvine. Druga skupina ciljev *Likovne spremenljivke* pojasni zaznavne temelje ter oblikotvorne in izrazne potenciale sedmih temeljnih lastnosti oblik: velikosti, položaja, smeri, teže, števila, gostote in teksture, ter odnos med likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema *Likovna morfologija* obravnava drugo raven likovnega jezika, ki se ukvarja s problematiko oblike in njenih lastnosti oz. likovnih spremenljivk. Pri tej temi dijak spozna likovno morfologijo kot posredniško raven likovnega jezika, ki posreduje med likovno fotologijo in likovno sintakso.

Podrobnejša vsebinska struktura znotraj skupin ciljev pri temi *Likovna morfologija* je naslednja.

Prva skupina ciljev *Orisana likovna prvina oblika* predstavlja temeljno vsebino in funkcijo oblike kot orisane likovne prvine. To zaobsega vsebine, kot: oblika kot funkcija oz. zunanji izraz vsebine (odnos materija – oblika – vsebina v likovni ustvarjalnosti); oblika kot nosilec informacije in izraza v likovni umetnosti; odnos oblika – lik – forma (absolutna vrednost, likovna vsebina in relativna vrednost oblike); odnos med morfologijo naravnih oblik in likovno morfologijo (naravne oblike kot izraz oblikotvornih sil; konstrukcija naravnih oblik); ploskovne in tridimenzionalne oblike; načini tvorjenja novih oblik: aditivnost (dodajanje), subtraktivnost (odvzemanje) in členjenje; vrste simetrije (translacijska, enoosna, vrtilna, večosna); transformacije oblik (z disproporcij, s členjenjem, s pretvarjanjem iz tridimenzionalne oblike v dvodimenzionalno, z geometrizacijo oblik itn.).

Druga skupina ciljev *Likovne spremenljivke* pojasni zaznavne temelje likovnih spremenljivk, funkcionalne povezave in soodvisnost med likovnimi spremenljivkami, oblikotvorne in izrazne potenciale sedmih temeljnih lastnosti oblik: velikosti, položaja, smeri, teže, števila, gostote in teksture, ter odnos med likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami.

Vsebine teme se povezujejo z naslednjimi skupnimi cilji (5.1.2.1), (5.1.2.2), (3.1.4.1), (3.1.4.2), (1.3.4.1) in (1.3.4.2).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Tema *Likovna morfologija* načeloma sovпада z drugim letnikom gimnazije, vendar jo mora učitelj smiselno povezovati in vključevati tudi v nižji in višje letnike, ker gre za raven likovnega jezika, ki posreduje med fotologijo in sintakso.

Tema *Likovna morfologija* omogoča širok spekter medpredmetnih povezav z preostalimi likovnimi predmeti, na primer: risanje in slikanje (obravnavajo likovne prvne oblike in likovnih spremenljivk v risbi in sliki), bivalna kultura (obravnavajo morfologije likovnih slogov arhitekture, obravnavajo morfologije slogov uporabnih predmetov v navezavi na etnološke značilnosti, tekstura v arhitekturi), kiparstvo (morfologija tridimenzionalnih oblik, vpliv materiala na izraz oblik, vpliv tekstur na izraz oblik), predstavljene tehnike (?).

Prav tako so mogoče medpredmetne povezave tudi s splošnimi predmeti iz gimnazijskega programa, kot na primer z biologijo (primerjalno oblikoslovje naravnih oblik: rastlinskih in živalskih; nastajanje oblik v naravi z dodajanjem in odzemanjem), geografijo (nastajanje oblik v prostoru po načelu odzemanja in dodajanja: erozija, sedimentacija), matematiko (konstruiranje geometrijskih, sestavljenih oblik; dimenzioniranje oblik), fizika (fizikalna teža v primerjavi z likovno težo), psihologija (čustveni odzivi na oblike, velikosti, texture ...).

ORISANA LIKOVNA PRVINA OBLIKA

CILJI

Dijak:

- : spoznava temeljno vsebino in funkcijo oblike kot orisane likovne prvne,
- : razumeva odnos med likovno vsebino in obliko kot njenim likovnim izrazom;
- : spoznava in razumeva obliko kot nosilko informacije in izraza v likovni umetnosti;
- : razumeva odnos oblike – lik – forma;
- : razumeva naravo ploskovnih in prostorskih oblik;
- : razumeva likovni izraz ploskovitih oblik in jih smiselno uporablja v lastnih likovnih izdelkih;
- : spoznava in razumeva možne načine povezovanja ploskovnih oblik in formiranja tridimenzionalnih oblik;
- : povezuje tvorjenje oblik v naravi z oblikotvornostjo v likovnem ustvarjanju;
- : spoznava različne načine tvorjenja novih oblik;
- : spoznava, razumeva in uporablja različne vrste simetrije;
- : razumeva in uporablja načine tvorjenja oblik kot nosilk likovnih pomenov v lastnih likovnih izdelkih;
- : razumeva in uporablja različne možnosti transformacij oblik v lastnih likovnih izdelkih.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni razliko med vsebino in izrazom oblike;
- » pojasni odnos oblika – lik – forma in ga shematsko ponazori;
- » v lastnih likovnih izdelkih ustvari oblike tako, da jih prikaže na ploskovit ali prostorski način;
- » v lastnih likovnih izdelkih ustvarja oblike z različnimi načini tvorjenja oblik;
- » v lastnih likovnih izdelkih ustvari prostorske oblike iz ploskovnih oblik;
- » našteje in pojasni vrste simetrije;
- » v lastnih likovnih izdelkih uporabi različne vrste simetrije;
- » v lastnih likovnih izdelkih uporabi različne vrste transformacij oblik v različnih likovnih tehnikah in nastale transformacije pojasni (npr. obliko spremeni v mehko oz. trdo oz. v oglato ali v zaobljeno; enostavno obliko modificira v različne vrste členjenih in bolj zapletenih oblik, spreminja proporce ipd.).

TERMINI

- oblika – lik – forma ◦ absolutna vrednost oblike ◦ likovna vrednost oblike ◦ relativna vrednost oblike
- morfologija naravnih oblik ◦ ploskovne oblike ◦ tridimenzionalne oblike ◦ aditivnost (dodajanje)
- subtraktivnost (odvzemanje) ◦ simetrija ◦ translacijska simetrija ◦ enoosna simetrija ◦ vrtilna simetrija
- večosna simetrija ◦ transformacije oblik.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » oblika kot temeljna orisana likovna prvina
- » oblika kot funkcija oz. zunanji izraz vsebine (Odnos materija – oblika – vsebina v likovni ustvarjalnosti)
- » oblika kot nosilec informacije in izraza v likovni umetnosti
- » odnos oblika – lik – forma (absolutna vrednost, likovna vsebina in relativno vrednost oblike),
- » odnos med morfologijo naravnih oblik in likovno morfologijo (naravne oblike kot izraz oblikotvornih sil, konstrukcija naravnih oblik).
- » ploskovne in tridimenzionalne oblike.
- » načini tvorjenja novih oblik: aditivnost (dodajanje), subtraktivnost (odvzemanje) ter členjenje.
- » vrste simetrije (translacijska, enoosna, vrtilna, večosna),

- » transformacije oblik (z disproporcij, s členjenjem, s pretvarjanjem iz tridimenzionalne oblike v dvodimenzionalno, z geometrizacijo oblik itn.)

Dijak tvorjenje raznolikih oblik na ploskvi ali tridimenzionalno v različnih likovnih tehnikah pojasni s strokovnimi termini o načinu tvorjenja oblik.

Dijak spreminja oblike na ploskvi ali tridimenzionalno v različnih likovnih tehnikah tako, da jih poenostavi z geometrizacijo, s posploševanjem, obliki spremeni videz glede na prostorske dimenzije (iz tridimenzionalne v dvodimenzionalno, iz mehke v trdo, iz oglate v zaobljeno, proporcionalno v disproporcionalno), ali enostavno obliko preoblikuje v bolj kompleksne oblike.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Orisana likovna prvina oblika* začne obravnavati v prvem letniku ter nadaljuje poglobljena obravnava v 2. in 3. letniku.

LIKOVNE SPREMENLJIVKE (VARIABLE)

CILJI

Dijak:

- : spoznava zaznavna izhodišča likovnih spremenljivk;
- : razumeva in utemeljuje funkcionalne povezave med likovnimi spremenljivkami;
- : razumeva vlogo likovnih spremenljivk v likovni ustvarjalnosti;
- : spoznava, razumeva in uporablja likovne spremenljivke velikost, položaj, smer, število, gostota, tekstura, teža in njihov izrazni potencial;
- : razumeva odnose med likovnimi prvinami in spremenljivkami ter njihov vpliv na formalne in vsebinske vidike likovnega dela.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje likovne spremenljivke in analizira njihove medsebojne funkcionalne odnose;
- » v lastnih likovnih izdelkih uporablja likovne spremenljivke velikost, položaj, smer, število, gostoto, teksturo in težo.

TERMINI

○ likovne spremenljivke ○ velikost ○ položaj ○ smer ○ število ○ gostota ○ tekstura ○ likovna teža

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » zaznavni temelji likovnih spremenljivk,
- » funkcionalne povezave in soodvisnost med likovnimi spremenljivkami (povezava med velikostjo, položajem in smerjo; povezava med številom, gostoto in teksturo; vpliv vseh likovnih spremenljivk na likovno težo)
- » oblikotvorni in izrazni potenciali likovnih spremenljivk velikost, položaj, smer, število, gostota, tekstura in likovna teža,
- » odnos med likovnimi prvinami in spremenljivkami

Dijak spreminja lastnosti oblike in s tem spreminja vsebino ter izraz likovnega dela. Dijak temeljne likovne značilnosti in vrednosti likovnih spremenljivk uporablja tako, da: spremeni vlogo oblike v kompoziciji glede na njeno velikost; uporablja velikost v vlogi prostorskega ključa; uporablja velikost v vlogi dejavnika presenečenja in kot simbolni izraz; spreminja likovno težo z velikostjo, položajem v formatu, z barvo; smiselno spreminja položaj glede na kompozicijsko zgradbo in glede na učinke likovne teže ter prostorske učinke; uporablja spremembe smeri, da doseže statičnost ali dinamičnost kompozicije; uporablja število v kompoziciji v navezavi na gostoto in se zaveda njune soodvisnosti; z gostoto (z redčenjem in zgoščevanjem oblik) vpliva na svetlost ploskev, iluzijo prostora in na teksturo ipd.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Likovne spremenljivke* obravnava v 2. in 3. letniku.

SINTAKSA LIKOVNEGA PROSTORA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema *Sintaksa likovnega prostora* obravnava problematiko artikulacije likovnega prostora in gramatik prostorskih ključev. V skupini ciljev *Orisana likovna prvina prostor* dijak spozna naravo likovnega prostora v povezavi z iluzijo prostora in tridimenzionalnim prostorom. Skupina ciljev *Prostorski ključi* dijaka seznani s temeljnimi prostorskimi gramatikami in načini artikulacije prostora.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Likovna sintaksa je najkompleksnejša raven likovnega jezika, ki se deli na sintakso likovnega prostora in sintakso likovne kompozicije. Tema *Sintaksa likovnega prostora* naslavlja problematiko artikulacije likovnega prostora in gramatik prostorskih ključev.

Podrobnejša vsebinska struktura znotraj skupin ciljev pri temi *Sintaksa likovnega prostora* je naslednja.

V skupini ciljev *Orisana likovna prvina prostor* dijak spozna prostorski križ in strukturo prostorske orientacije, vrste akcijskih prostorov (fizični, psihološki, zaznavni, pojmovni, pragmatični, eksistenčni, kognitivni, logični in ekspresivni), naravni in likovni prostor ter slikovni prostor (iluzija prostora) in tridimenzionalni likovni prostor.

Skupina ciljev *Prostorski ključi* dijaka seznani s temeljnimi prostorskimi gramatikami in načini artikulacije prostora, kot so prekrivanje, zvrčanje in stopnjevanje. Dijak spozna različne vrste projekcij (na tri ravnine, različne aksonometrije) in različne oblike linearne perspektive (eno-, dvo- in tribežiščna linearna perspektiva).

Vsebine teme se povezujejo z naslednjimi skupnimi cilji (5.3.5.1), (5.3.5.2), (5.3.5.3), (5.3.5.4), (3.1.1.1), (3.1.1.2) in (1.3.3.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

S temo Sintakse likovnega prostora se dijak seznani v prvem letniku, podrobneje pa se jo obravnava v drugem, tretjem in četrtem letniku, pri čemer učitelj smiselno načrtuje in poveže vsebine sintakse likovnega prostora s sintakso likovne kompozicije.

Pri temi Sintaksa likovnega prostora so mogoče medpredmetne povezave s strokovnimi in splošnimi predmeti: risanje in slikanje (prostorski križ: znanje, ki ga dobi pri risanju ob viziranju in opazovanju, teoretično poveže in zna obrazložiti vlogo prostorskega križa v navezavi na projekcije; linearna, zračna in barvna perspektiva: znanje perspektive uporablja pri vajah iz likovne teorije), predstavitvene tehnike (projekcije), bivalna kultura

(morfologija prostorskih oblik), matematika (risanje v koordinatnem sistemu v različnih vzporednih projekcijah).

ORISANA LIKOVNA PRVINA PROSTOR

CILJI

Dijak:

- : spoznava temeljno vsebino in funkcijo prostora kot orisane likovne prvine;
- : spoznava in razumeva naravo vidnega zaznavanja in orientacije v prostoru (prostorski križ);
- : spoznava različne vrste akcijskih prostorov (fizični, psihološki, zaznavni, pojmovni, pragmatični, eksistenčni, kognitivni, logični in ekspresivni);
- : spoznava in razumeva razliko med naravnim in likovnim prostorom;
- : spoznava in razumeva različne načine artikulacije slikovnega prostora na slikovni ploskvi (iluzije prostora) na različnih likovnih področjih (v risbi, slikarstvu, grafiki, fotografiji, reliefu v kiparstvu...);
- : spoznava in razumeva tridimenzionalni likovni prostor v arhitekturi, scenografiji, kiparstvu, oblikovanju uporabnih predmetov, modnem oblikovanju itn.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni in ustvari likovni prostor z uporabo orisnih likovnih prvin;
- » nariše prostorski križ in pojasni strukturo prostorske orientacije.

TERMINI

- prostor ◦ prostorski križ ◦ fizični prostor ◦ psihološki prostor ◦ zaznavni prostor ◦ pojmovni prostor
- pragmatični prostor ◦ eksistenčni prostor ◦ kognitivni prostor ◦ logični prostor ◦ ekspresivni prostor
- naravni prostor ◦ slikovna ploskev ◦ slikovni prostor ◦ iluzija prostora ◦ tridimenzionalni likovni prostor

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » orisana likovna prvina prostor.
- » prostorski križ in struktura prostorske orientacije.

- » vrste akcijskih prostorov (fizični, psihološki, zaznavni, pojmovni, pragmatični, eksistenčni, kognitivni, logični in ekspresivni).
- » naravni in likovni prostor,
- » slikovni prostor (iluzija prostora na slikovni ploskvi) in tridimenzionalni likovni prostor.

Učitelj z uporabo orisnih likovnih prvin pojasni nastanek likovne prvine prostor. Dijak razume in zna ustvariti likovni prostor z uporabo orisnih likovnih prvin. Učitelj razloži in pojasni strukturo prostorskega križa in ob tem pojasni, da je prostor, ki ga določa prostorski križ psihološki in ne fizičen. Dijak razume in zna narisati strukturo prostorskega križa.

Učitelj na slikovnih primerih predstavi vrste akcijskih prostorov (fizični, psihološki, zaznavni, pojmovni, pragmatični, eksistenčni, kognitivni, logični in ekspresivni) in v pogovoru z dijaki analizira posamezno vrsto prostora.

Učitelj pojasni dijakom izvor likovnega prostora v naravnem prostoru ter s slikovnimi primeri pojasni različno naravo likovnega prostora na posameznem področju likovnega ustvarjanja.

Učitelj pojasni slikovno ploskev kot naprej pomaknjeno frontalno ravnino prostorskega križa in razloži, da je slikovni prostor iluzija prostora na slikovni ploskvi.

Učitelj s slikovnimi primeri predstavi tridimenzionalni likovni prostor.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Orisana likovna prвина prostor* omeni v prvem. letniku kot eden od orisanih likovnih prvin, podrobneje pa se obravnava v tretjem in četrtem letniku.

PROSTORSKI KLJUČI

CILJI

Dijak:

- : spoznava, razumeva in uporablja prostorske ključne ali globinske vodila;
- : spoznava različne vrste projekcij;
- : spoznava, razumeva in uporablja linearno perspektivo.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje in razloži prostorske ključne;
- » ustvari prostor z uporabo različnih prostorskih ključev in jih med seboj kombinira na različnih likovnih področjih: risbi, slikarstvu, grafiki, fotografiji, reliefu v kiparstvu, ... ;
- » našteje različne vrste projekcij;
- » uporabi linearno perspektivo v lastni likovni praksi.

TERMINI

○ prostorski ključni ○ prekrivanje ○ zvrčanje ○ stopnjevanje ○ projekcije ○ aksonometrije ○ enobežiščna linearna perspektiva ○ dvobežiščna linearna perspektiva ○ tribežiščna linearna perspektiva

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » prostorski ključni (prekrivanje, zvrčanje in stopnjevanje);
- » projekcije (na tri ravnine, različne aksonometrije);
- » Eno-, dvo- in tribežiščna linearna perspektiva.

Učitelj s slikovnimi primeri predstavi prostorske ključne (prekrivanje, zvrčanje in stopnjevanje) in upodobitev prostora na različnih likovnih področjih na ploskvi (risbi, slikarstvu, grafiki, fotografiji). Dijak zna uporabiti in analizirati uporabo prostorskih ključev v različnih tehnikah in na različnih področjih (v risbi, sliki, grafiki in fotografiji).

Učitelj nazorno prikaže različne aksonometrije in različne perspektive. Dijaki nariše 3D predmet z uporabo različnih projekcij in perspektiv.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Prostorski ključi* obravnava v drugem. letniku, projekcije na tri ravnine in aksonometrični prikaz prostora ter linearne perspektive prvem in/ali v drugem letniku.

SINTAKSA LIKOVNE KOMPOZICIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema *Sintaksa likovne kompozicije* obravnava najvišjo raven likovne artikulacije, to je problematiko artikulacije likovne kompozicije in njenih gramatik oz. kompozicijskih principov. V skupini ciljev *Orisana likovna prvina ploskev* dijak spozna temeljno vsebino slikovne ploskve kot temelja likovne kompozicije ter naravo formata. Skupina ciljev *Pojem, vrste in načela likovne kompozicije* dijaka seznani z načeli likovne kompozicije. Skupina ciljev *Odnos med likovnimi prvinami likovnimi spremenljivkami in kompozicijskimi elementi* pojasni odnos (razlike in interakcijo) med likovnimi prvinami in kompozicijskimi elementi. Skupina ciljev *Principi zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji* predstavi temeljne načine zagotavljanja povezave med kompozicijskimi elementi. V skupini ciljev *Polje sil v formatu in iz njega izhajajoče likovne regulative* je obravnavana struktura formata. V zadnji skupini ciljev *Principi na temelju polja sil v formatu* pa so predstavljeni kompozicijski principi, ki urejajo odnose med oblikami in formatom.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema *Sintaksa likovne kompozicije* obravnava najvišjo raven likovne artikulacije, ki temelji na naravi formata, to je likovno kompozicijo kot sistem odnosov v formatu. Dijak spozna problematiko artikulacije likovna kompozicija in njenih gramatik oz. kompozicijskih principov.

Podrobnejša vsebinska struktura znotraj skupin ciljev pri temi *Sintaksa likovne kompozicije* je naslednja:

V skupini ciljev *Orisana likovna prvina ploskev* dijak spozna temeljno vsebino slikovne ploskve kot temelja likovne kompozicije ter naravo njene zamejitve oz. formata v povezavi s temeljniki oz. nosilci slikovne ploskve.

Skupina ciljev *Pojem, vrste in načela likovne kompozicije* dijaka seznani s pojmom likovne kompozicije in njenimi vrstami (nevezana, pasovno vezana, na temelju formata vezana kompozicija) ter z načeli likovne kompozicije: proporc (mera, moduli, intervali, razmerja in sorazmerja), ritem (ponavljanje, izmenjava, stopnjevanje, izžarevanje), ravnovesje (statično in dinamično), kontrast, harmonija, dominacija in enotnost.

Skupina ciljev *Odnos med likovnimi prvinami, likovnimi spremenljivkami in kompozicijskimi elementi* pojasni odnos (razlike in interakcijo) med likovnimi prvinami in kompozicijskimi elementi ter vpliv likovnih prvin in likovnih spremenljivk na kompozicijo.

Skupina ciljev *Principi zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji* predstavi temeljne načine zagotavljanja povezave med kompozicijskimi elementi, kot so princip dominacije, princip bližine, princip ponavljanja, princip kontinuiranosti in princip enotnosti s spremembami.

V skupini ciljev *Polje sil v formatu in iz njega izhajajoče likovne regulative* učitelj razloži strukturo formata, ki zaobsega: polje sil v formatu, odnos med središčnim in perifernim položajem v formatu ter načine kadriranja v formatu.

V zadnji skupini ciljev *Principi na temelju polja sil v formatu* dijak spozna kompozicijske principe, ki urejajo odnose med oblikami in formatom, kot na primer: princip diagonalnih mrež, princip zlatega reza (modul, zlati rez v naravi, uporaba zlatega reza v likovni umetnosti, sistemi zlatoreznih sorazmerij; zlati rez v likovni umetnosti in matematiki).

Vsebine teme se povezujejo z naslednjimi skupnimi cilji (5.2.2.1), (5.2.2.2), (1.3.5.1) in (2.2.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Sintakso likovne kompozicije kot najkompleksnejšo raven likovnega jezika je smiselno obravnavati v tretjem in četrtem letniku, pri čemer učitelj smiselno načrtuje in poveže vsebine sintakse likovne kompozicije s sintakso likovnega prostora.

Snov je smiselno skleniti s formalno analizo številnih primerov iz zgodovine umetnosti, popularne kulture, filma in vizualnih komunikacij.

Znotraj teme Sintaksa likovne kompozicije so mogoče mnoge medpredmetne povezave s strokovnimi in splošnimi predmeti: risanje in slikanje (obravnavajo kompozicije), predstavitvene tehnike (proporcioniranje, zlati rez, risanje v merilu), matematika (proporci: npr. matematična utemeljitev zlatega reza, povezava z zaporedjem Leonarda Pisanna (Fibonacci), pitagorov izrek, računanje površin pri načrtovanju vizualnih komunikacij itn.), fizika (ravnovesje v fiziki in primerjava z likovnim ravnovesjem).

ORISANA LIKOVNA PRVINA PLOSKEV

CILJI

Dijak:

- spoznava temeljno vsebino in funkcijo ploskve kot orisane likovne prvine;
- razumeva, da je zamejitev slikovne ploskve v format (velikost, oblika in usmeritev) prva odločitev avtorja, ki vpliva na kompozicijo;
- spoznava različne možne slikovne ploskve v slikarstvu, grafiki, grafičnem oblikovanju, arhitekturi ter pri reliefu v kiparstvu;
- spoznava in uporablja različne vrste formatov.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » na začetku likovnega ustvarjanja smiselno določi (glede na vsebino in namen likovnega dela) velikost, obliko in usmeritev slikovne ploskve ter svojo odločitev pojasni;
- » našteje različne vrste slikovnih ploskev v povezavi s temeljniki (nosilci slikovne ploskve) na različnih likovnih področjih.

TERMINI

- ploskev ◦ slikovna ploskev ◦ format ◦ temeljnik (nosilec slikovne ploskve) ◦ vrste formata ◦ pravokotni (ortogonalni) format ◦ krožni format (tondo) ◦ trikotni format ◦ nepravilni format ◦ sestavljeni format
- diptih ◦ triptih ◦ poliptih

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » orisana likovna prvina ploskev;
- » odnos med ploskvijo in prostorom;
- » vrste rotacijskih ploskev (npr. vrtenina);
- » načini povezovanja ploskev v prostoru (stik, preplet, prekrivanje, presek, ipd.);
- » odnos med slikovno ploskvijo in formatom (v povezavi s temeljniki oz. nosilci slikovne ploskve);
- » vrste formatov (pravokotni oz. ortogonalni, okrogli oz. tondo, trikotni, nepravilni);
- » sestavljeni format (diptih, triptih, poliptih ipd.);
- » umestitev formata v prostor (npr. galerijo).

Učitelj pojasni, da je zamejitev slikovne ploskve v format (izbira velikosti, oblike in usmeritev formata) prva odločitev avtorja.

Učitelj pojasni nastanek in značilnosti orisane likovne prvine ploskev na slikovnih primerih iz različnih likovnih področij.

Dijak nariše ali naslika oblike tako, da jih prikaže na ploskoviti način.

Dijak razume in zna naštetih možne načine povezovanja ploskev v prostoru oz. njihove medsebojne odnose v prostoru.

Dijak izbere oz. določi format slikovne ploskve za svoj likovni izdelek.

Dijaki razlikujejo in znajo naštetih različne vrste formatov v povezavi s temeljniki na različnih likovnih področjih.

Dijaki znajo pojasniti izbiro in usmeritev formata pri lastnem likovnem ustvarjanju.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Orisana likovna prвина ploskev* omeni v prvem letniku v povezavi z orisanimi likovnimi prvinami, podrobneje pa se slikovno ploskev in format obravnava v tretjem in četrtem letniku.

POJEM, VRSTE IN NAČELA LIKOVNE KOMPOZICIJE

CILJI

Dijak:

- : razumeva kompozicijo kot celovito sintaktično celoto likovnega dela;
- : spozna različne vrste kompozicij in jih vrednoti na primerih likovnih del;
- : spozna in razumeva načela likovne kompozicije in jih uporablja v lastni likovni praksi.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **našeteje vrste in načela likovne kompozicije;**
- » prepozna in analizira likovna dela z vidika različnih vrst likovnih kompozicij;
- » uporabi različne vrste kompozicij v lastni likovni praksi in pojasni svojo odločitev v povezavi z izbrano obliko formata slikovne ploskve;
- » prepozna in analizira likovna dela z vidika načel likovne kompozicije;
- » ustvari različne kompozicije, kjer razvršča kompozicijske elemente skladno s posameznimi načeli likovne kompozicije (npr. **Ustvari kompozicijo v statičnem in dinamičnem ravnovesju**; ustvari kompozicijo, ki vsebuje kontraste oblik in likovnih spremenljivk; ustvari kompozicijsko harmonijo na podlagi povezave vsebine in oblike, na osnovi skladnosti likovnih prvin, na osnovi skladnosti likovnih spremenljivk ipd.).

TERMINI

- likovna kompozicija ○ vrste likovne kompozicije ○ nevezana kompozicija ○ pasovno vezana kompozicija ○ na temelju formata vezana kompozicija ○ načela likovne kompozicije ○ proporci ○ mera ○ moduli ○ intervali
- razmerja ○ sorazmerja ○ ritem ○ ponavljanje ○ izmenjava ○ stopnjevanje ○ izžarevanje ○ ravnovesje
- statično ravovesje ○ dinamično ravovesje ○ kontrast ○ harmonija ○ dominacija ○ enotnost

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » pojem likovne kompozicije;
- » vrste likovne kompozicije (nevezana, pasovno vezana, na temelju formata vezana kompozicija);

- » načela likovne kompozicije: proporci (mera, moduli, intervali, razmerja in sorazmerja), ritem (ponavljanje, izmenjava, stopnjevanje, izžarevanje), ravnoesje (statično, dinamično), kontrast, harmonija, dominacija, enotnost.

Učitelj razloži pojem in izvor besede kompozicija ter pojasni, da s tem pojmom opredelimo končno formo likovnega dela, ki jo obravnavamo kot zaključeno celoto. Učitelj s slikovnimi primeri iz različnih likovnih področij dijakom predstavi in pojasni značilne oblike kompozicij ter pojasni, da se posamezna področja likovne umetnosti med seboj razlikujejo v obravnavi značilnosti kompozicije.

Dijaki razlikujejo in znajo opisati vrste in načela likovne kompozicije in znajo ustvariti željeno kompozicijo v lastnem likovnem izdelku.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Pojem, vrste in načela likovne kompozicije* obravnavajo v tretjem in četrtem letniku.

ODNOS MED LIKOVNIMI PRVINAMI, LIKOVNIMI SPREMENLJIVKAMI IN KOMPOZICIJSKIMI ELEMENTI

CILJI

Dijak:

- razumeva medsebojno učinkovanje kompozicijskih elementov v likovni kompoziciji;
- razumeva povezave med likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami ter zakonitosti sintakse likovne kompozicije;
- razumeva razlike in odnos med likovnimi in kompozicijskimi elementi;
- uporablja interakcijo likovnih prvin in likovnih spremenljivk v kompoziciji v določeni tehniki ali mediju.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni razliko in odnos med likovnimi in kompozicijskimi elementi;
- » pojasni interakcijo med likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami in njihov vpliv na kompozicijo;
- » pri lastni likovni praksi raziskovalno spreminja odnose med kompozicijskimi elementi in svoje odločitve pojasni;
- » pri lastni likovni praksi raziskovalno spreminja medsebojne odnose likovnih spremenljivk v različnih kompozicijah ter svoje odločitve in nastale različne kompozicije med seboj primerja.

TERMINI

- likovne prvine ◦ kompozicijski elementi

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » odnos (razlike in interakcija) likovnih prvin in kompozicijskih elementov;
- » vpliv likovnih prvin in likovnih spremenljivk na kompozicijo.

Učitelj s slikovnimi primeri iz različnih likovnih področij pojasni medsebojno učinkovanje različnih likovnih prvin in spremenljivk na kompozicijo.

Dijak analizira in pojasni interakcijo med likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami in njihov vpliv na kompozicijo.

Dijak v svojem likovnem izdelku spreminja medsebojne odnose likovnih prvin in likovnih spremenljivk v različnih kompozicijskih rešitvah.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Odnos med likovnimi prvinami, likovnimi spremenljivkami in kompozicijskimi elementi* obravnava v tretjem in četrtem letniku.

TEMELJNI PRINCIPI ZAGOTAVLJANJA ENOTNOSTI V LIKOVNI KOMPOZICIJI

CILJI

Dijak:

- spoznava in razumeva različne principe zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji;
- uporablja načela zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji v svoji likovni praksi.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje temeljne principe zagotavljanja enotnosti;
- » uporabi različne principe zagotavljanja enotnosti;
- » pojasni uporabo načel zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji v lastni likovni praksi;
- » prepozna in analizira likovna dela z vidika uporabe načel zagotavljanja enotnosti.

TERMINI

○ princip dominacije ○ princip bližine ○ princip ponavljanja ○ princip kontinuitete ○ princip enotnosti s spremembami

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » princip dominacije.
- » princip bližine.
- » princip ponavljanja.
- » princip kontinuitete.
- » princip enotnosti s spremembami.

Učitelj s slikovnimi primeri iz različnih likovnih področij pojasni različne principe zagotavljanja enotnosti.

Dijak analizira in pojasni principe zagotavljanja enotnosti in njihov vpliv na kompozicijo.

Dijak uporabi principe zagotavljanja enotnosti v lastnih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Temeljni principi zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji* obravnava v tretjem in četrtem letniku.

POLJE SIL V FORMATU IN IZ NJEGA IZHAJAJOČE LIKOVNE REGULATIVE

CILJI

Dijak:

- : spozna strukturo polja sil v formatu in jo uporabi v lastnem likovnem izdelku;
- : razumeva, kako vplivajo center, robovi, diagonale in simetrale na polje sil v formatu;
- : spozna in razumeva možne interakcije kompozicijskih elementov v formatu glede na njihov položaj;
- : kadrira in vzpostavlja odnose med kompozicijskimi elementi glede na izbran format.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » nariše in pojasni strukturo polja sil v formatu;
- » razvršča kompozicijske elemente tako, da upošteva polje sil v formatu;
- » določi kompozicijski kader na formatu skladno z vsebino in svojo odločitev pojasni.

TERMINI

○ struktura polja sil ○ središčni položaj ○ periferni položaj ○ format ○ kadriranje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » struktura polja sil v formatu (po Rudolfu Arnheimu).
- » odnos med središčnim in perifernim položajem v formatu.
- » format in kadriranje.

Učitelj pojasni kako vpliva bližina centra, robov, simetral in diagonal na polje sil v formatu ter pojasni možne interakcije kompozicijskih elementov v formatu glede na položaj.

Dijaki znajo kadrirati in vzpostavljati odnose med kompozicijskimi elementi glede na izbran format.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Polje sil v formatu in iz njega izhajajoče likovne regulative* obravnava v tretjem in četrtem letniku.

PRINCIPI NA TEMELJU POLJA SIL V FORMATU

CILJI

Dijak:

- : razumeva likovno kompozicijo kot sistem odnosov med kompozicijskimi elementi in formatom;
- : spoznava različne principe na temelju polja sil v formatu;
- : razumeva in uporablja princip diagonalnih mrež;
- : uporablja kompozicijske elemente v različnih (modularnih, iracionalnih) razmerjih in sorazmerjih;
- : spoznava, razumeva in uporablja zlati rez pri načrtovanju kompozicije;
- : razumeva zlati rez v korelaciji z matematiko.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni odnose med kompozicijskimi elementi in formatom;
- » ustvari kompozicijo, ki je členjena v izbrani proporcionalni mreži;
- » načrtuje in ustvari likovno kompozicijo, kjer uporabi kompozicijske elemente v različnih razmerjih in sorazmerjih (ustvari modularno členjeno kompozicijo);
- » **zna narisati izpeljavo zlatega reza iz pravokotnega trikotnika, iz diagonale razpolovljenega kvadrata in izpeljati konstrukcijo spirale v zlatem rezu s pomočjo diagonal;**
- » ustvari kompozicijo v zlatem rezu.

TERMINI

- princip diagonalnih mrež
- princip zlatega reza
- modul
- zlatorezno sorazmerje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava naslednje vsebine:

- » likovna kompozicija kot sistem odnosov v formatu;
- » princip diagonalnih mrež;

» princip zlatega reza (modul, zlati rez v naravi, uporaba zlatega reza v likovni umetnosti, sistemi zlatoreznih sorazmerij).;

» *zlati rez v likovni umetnosti in matematiki.*

Učitelj s slikovnimi primeri iz različnih likovnih področij pojasni različne principe na temelju polja sil v formatu.

Dijak analizira in pojasni principe na temelju polja sil v formatu in njihov vpliv na kompozicijo.

Dijak uporabi principe na temelju polja sil v formatu v lastnih likovnih izdelkih.

Priporočeno je, da se skupino ciljev *Principi na temelju polja sil v formatu* obravnava v tretjem in četrtem letniku.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Izhodišča za prenovu učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f68315i>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f68315i>)

Ključni cilji po področjih skupnih ciljev: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eohqiiI>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eohqiiI>)

Usmeritve za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovno in srednjo šolo:
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>)

Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj: https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf
(https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf)

Henigsman V., Karim S., Kern R. (e-učbenik) Likovna umetnost 9, Zavod RS za šolstvo

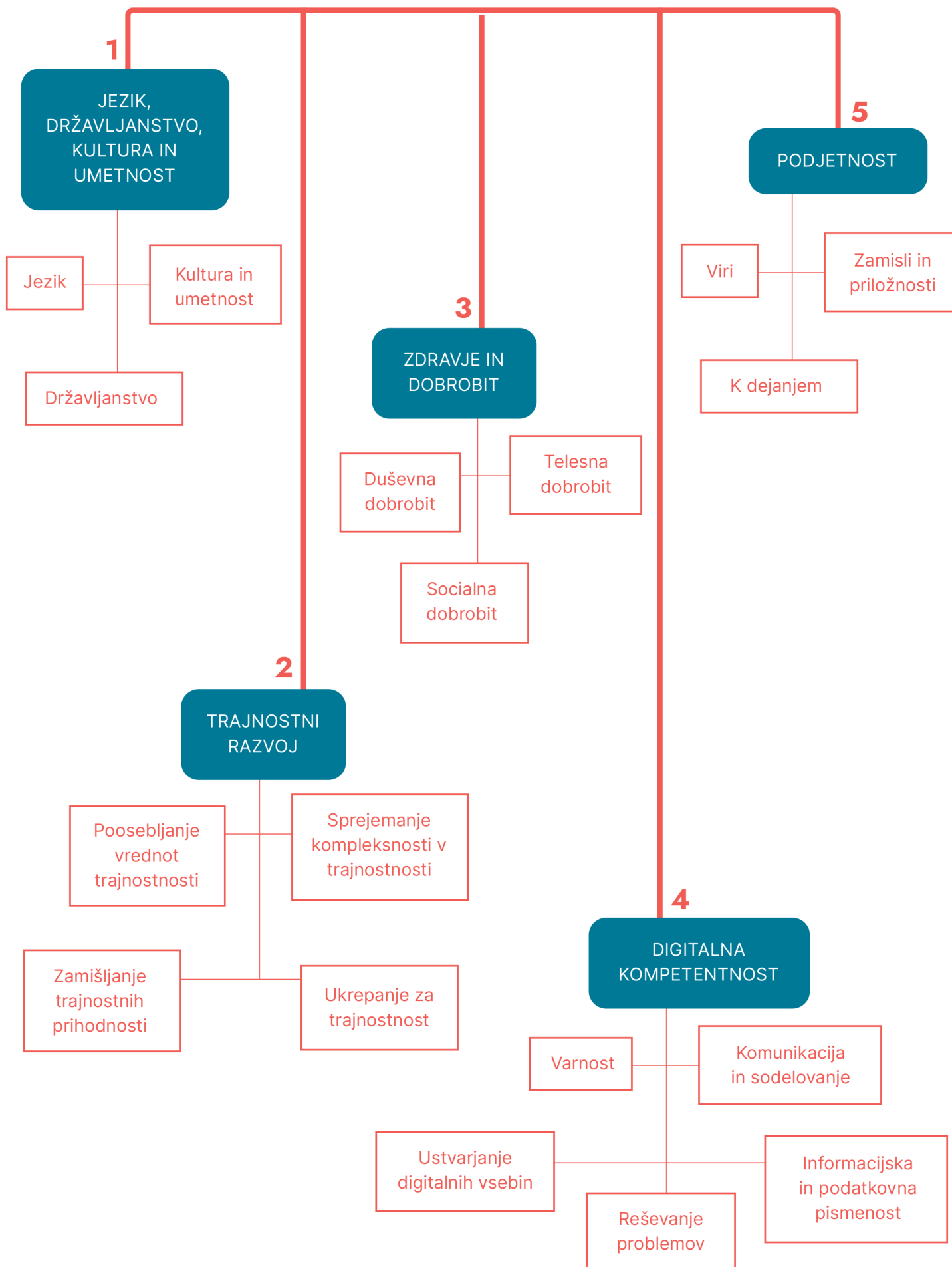
Trier E. (1999) Bildhauertheorien im 20. Jahrhundert, Gebr. Mann, cop.

Graham-Dixon A. (2015) Likovna umetnost, Mladinska Knjiga

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.